

- *Krizle geçen bir yıl*
- *Küçülme politikasına devam*
- *Rezervler eriyor*
- *Ekonomik büyüme 2003'de*
- *AB vergilemede engelleri kaldırıyor*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mustafa ÖZYÜREK

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI
Ali E. DOĞANOĞLU
Ahmet FETTAHOĞLU
Bariş TOPRAK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres

Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Ümit Matbaası
(0.312) 419 38 26

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı
Bilanço Dergisi'ne aittir.
Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Programlar ve 2002

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı, 2002 yılı Programı, Avrupa Birliği için hazırlanan Katılım Öncesi Ekonomik Program, 2002 yılı bütçesi ve IMF gözden geçirmeleri için niyet mektupları. Bu programların yanı sıra birde önümüzdeki günlerde güçlendirilmiş standby bizleri bekliyor.

Tüm programlarda, 2001 yılı Şubat krizi sonucunda tekrar yükselme eğilimine giren enflasyonu düşürmek, hızla artan borç stokunu sürdürülebilir bir seviyeye indirmek ve daralan ekonomiyi tekrar büyüme ortamına kavuşturmak hedefleniyor.

Katılım öncesi ekonomik program hariç diğerlerinde temel ekonomik hedefler uyumlu bir şekilde yer alıyor. 2002 yılı için GSMH'da yüzde 4'lük bir artış öngürülürken GSMH deflatörü yüzde 46, TEFE yıl sonu yüzde 31 ve TÜFE'de yıl sonu yüzde 35'lik artış hedefleniyor. Cari işlemler dengesinin 116 milyon dolar fazla vermesi de temel hedefler arasında yer alıyor.

Türkiye'nin krizden çıkış yönünde beliren umut ışıkları doğrultusunda bu hedeflere ulaşılması güç gözükmeyle birlikte bir iyileşme sürecine ekonominin girmesi bekleniyor. Ancak yine de Türkiye'yi 2002 yılında zor günler bekliyor.

2001 yılında temelleri atılan ve halen süren bu değişim ve dönüşüm sürecini 2002 yılında da yaşamaya devam edeceğiz. Türkiye'nin 2002 yılında hak ettiği yere gelmesi ve çağdaş dünyayı yakalamasını umuyoruz.

Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle.

Nail SANLI
Genel Sekreter

Krizle geçen bir yıl

Türkiye 1998 ortasında IMF'le imzaladığı yakın izleme anlaşması sonrasında yaklaşık üç buçuk yıldır enflasyonla mücadele programı yürütüyor. Ancak son bir yıldır Türkiye tarihinin en ağır ekonomik krizini yaşıyor.

Bazı iktisatçılara göre, kriz IMF patentli enflasyonla mücadele programından kaynaklandı, bazılarına göre ise yılların birikiminin sonucu olarak ortaya çıktı. Yaşanan krizin elbetteki saptaması ve önlemleri önemli, ancak çok ağır bir faturası olduğu ve halen bu faturanın ödenmeye devam edildiği de başka bir gerçek. Kriz, ekonomik kayıpların dışında toplumsal yapımızda, işsizlik, yoksulluk ve yitirilen değerlerle çok büyük bir tahribat yarattı.

Kasım 2000'den, 2001'e genel olarak baktığımızda makro ekonomi anlamında ağır bir faturanın halen ödenmeye devam ettiği ortaya çıkıyor. Türkiye, kasım ve şubat mali krizleri sonucunda son bir yılda toplam 16.7 milyar dolarlık döviz rezervi kaybıyla karşı karşıya kaldı. 2000 kasım ve 2001 kasım olmak üzere bir yıl içerisinde IMF'den stand-by ve rezerv kolaylığı olmak üzere 11.1 milyar dolar borçlandı.

Aralık 2000'de iç borç stokunun yüzde 8'i dövizle endeksli veya döviz cinsi borçlanmadan oluşur-

ken, bu oran eylül 2001'de yüzde 32'ye yükseldi. Aralık 2000'de iç borç stoku içinde sabit faizli tahvillerin payı yüzde 56 iken Eylül 2001'de yüzde 16'ya düştü. Değişken faizli tahvillerin payı, aynı tarihler arasında yüzde 36'dan yüzde 52'ye yükseldi. İç borç stoku kasım 2000'de 32 katrilyon lira iken ekim 2001'de 110 katrilyon liraya çıktı. Krizin faturası makro ekonomik göstergelerde bu rakamlarla devam ediyor.

Yapısal reformlar

Kriz öncesi ve sonrası kurtuluş recetesinin en önemli maddelerini yapısal reformlar oluşturdu. Program doğrultusunda yapısal reformlar kapsamında 1 Anayasa değişikliği, 58 kanun değişikliği gerçekleştirildi. Bu 58 kanunun 40 tanesi 2002 yılı sonu ile 2001 yılı ortalarına kadar gerçekleştirildi. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının ilk üç aylık döneminde 25 yapısal uyum yasası çıkarıldı ve bir Kanun Hükmünde Kararname ile 40 kanun ve 2 KHK değiştirildi. TBMM yasa çıkarma konusunda üzerine düşeni fazlasıyla yerine getirdi.

Türkiye krizden kurtuluyor mu? Son zamanlarda genel bir iyimser hava oluşmaya başladı. Elbetteki iyimserlik ekonomik krizlerin atlatılmasında büyük bir fonksiyon üstleniyor. Ancak Türk ekonomisini önemli sınavlar ve sorunlar

beklemeye devam ediyor. Bunların başında borcun sürdürülebilirliği geliyor. Kriz süresince ve daha önceki dönemlerde yapılan borçlanmaların geri ödemeleri ekonominin geleceğinin seyir defterini belirleyecek nitelikte gözüküyor.

Borç stoku ve sürdürülebilirliği

2001 yılının ikinci çeyreği itibarıyla dış borç stoku 111.921 milyar dolar. Bunun yüzde 80'i orta-uzun, yüzde 20'si kısa vadeli borçlardan oluşuyor. Orta uzun vaadeli 89.2 milyar dolarlık borcun 45.27 milyar doları kamu, 17.7 milyar doları Merkez Bankası, 26.2 milyar doları ise özel sektöre ait.

İç borç stoku Eylül 2001 itibarıyla 105.77 katrilyon düzeyinde. Bunun 91.6 katrilyonu tahvil ve 14 katrilyonu bono karşılığı borç. Yıl sonu itibarıyla iç borç stokunun 120 katrilyon lira düzeyine ulaşması bekleniyor. Prof. Dr. Nur Keyder'e göre;

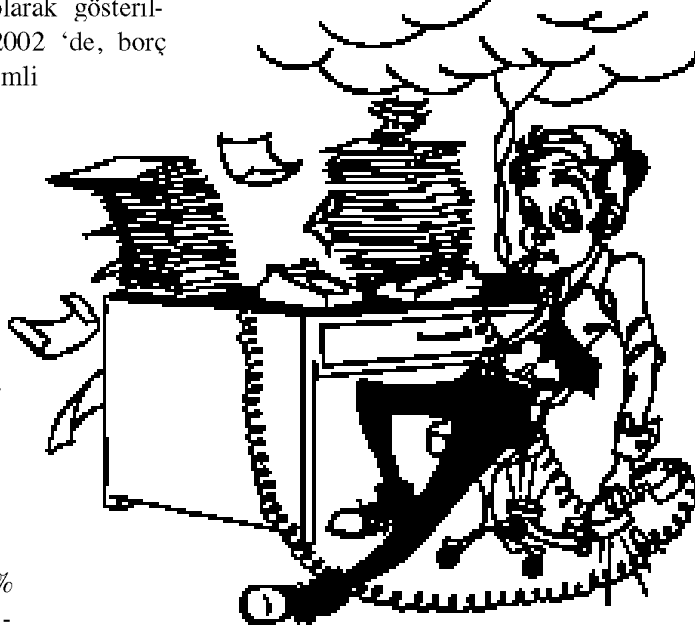
"Yıl sonu için kullanılan 1.603 kuru ile yıl sonu için düşünülen iç borç stoku (120 katrilyon) deflate edilirse; $120/1.603=74.8$ milyar dolar elde edilir. Yıl ortalama kuru ile deflate edilerek bulunan GSMH ise yaklaşık 150 milyar dolardır. Bu durumda, 2001 sonu için, iç borç stoku/GSMH oranının, $74.8/150=\% 50$ olacağını dü-

şünebiliriz. Kamu'ya (MB hariç) ait dış borç stoku yıl sonunda 50 milyar dolar olsa, kamu dış borç stoku (MB hariç)/GSMH oranı, yıl sonu itibarıyla $50/150 = \% 33$ olacaktır. Böylece toplam kamu (MB hariç) borç stoku/GSMH oranı, $33+50=\%83$ olarak hesaplanabilir. Program'da 2001 için hedef $\% 84$ olarak belirlenmiştir. 2002 için ise, kamu borç stoku/GSMH oranının $\% 78$ 'e düşeceği ifade edilmiştir. bu düşüşün nedenleri; reel faizdeki düşüş, özelleştirme gelirleri, $\% 5$ büyüme (daha sonra $\% 4$ olarak revize edildi), temel fazla ve senyoraj gelirleri, olarak gösterilmiştir. Yine 2002 'de, borç stokunun önemli bir kısmının değişken faizli oluşu ve iç borç stokunun görece olarak daha düşük faizli dış borca dönüştürülmesi nedeniyle, reel faizde de düşüş öngörülmektedir. 2002'de toplam kamu borç stokunun $\% 45$ 'inin dış kaynaklı olması beklenmektedir.

İç borç stoğuna bakıldığında, Eylül 2001 itibarıyla stoğun $\% 54$ 'ünün nakit dışı; yani kamunun kamuya borcu şeklinde olduğu görülüyor. Bu bölüm üzerinde, Hazine'nin kamu borç stoğunu yeniden yapılandırma (örneğin vadesini uzatma), faizi kağıtla ödeme, getiriyi Hazine'ye maliyeti azaltacak şekilde ayarlama, gibi imkanları vardır. Burada gözetilmesi gereken husus, örneğin Kamu bankaları nezdinde kalan 21.9

katrilyonluk nakit dışı tahvilin yeniden yapılandırılmasının, ilgili bankaya nakit sıkıntısı yaratmayacak şekilde gerçekleştirilmesidir. Bu bankaların nakit sıkıntısını önlemek amacıyla erken itfa veya zaman içinde MB bilançosunu bozmayacak şekilde MB'na direkt alım yoluyla geçirilen senet miktarında artış, düşünülebilir.

Bu durumda iç borç stoğunun sürdürülebilirliği ile ilgili olarak daha çok $\% 46$ 'lık "nakit türü" bölümün döndürülebilmesi önem kazanmaktadır. Rakam Eylül 2001 itibarıyla, kısa vadeli borcu da ka-

tarsak, 48 katrilyon civarındadır. İtfa sırasında DİBS'e yeniden yatırım, diğer enstürmanlarla karşılaştırıldığında getirinin cazip olması halinde büyük ölçüde gerçekleşmektedir. Güven ortamının sürmesi halinde bu borcun çevrilmesinde hiçbir sorun olmayacağı kanısındayız; çünkü döviz cazibesini kaybetmiş bulunmaktadır. Önümüzdeki aylarda para ikamesinin geri çevrilmesi sonucu TL ve TL enstürmanlara talebin artması beklenebilir.

Kamu borç stoğundaki değişim=operasyonel açık-senyoraj-büyüme etkisi

şeklinde özetlenebilir (değerlerin tümü GSMH'nın oranı şeklinde ifade edilmiştir).

Bu denklem, senyoraj (enflasyon vergisi) ve büyümenin, borç stoku/GSMH oranı üzerinde azaltıcı, operasyonel açığın ise artırıcı etkisi olduğunu ifade etmektedir. Operasyonel açık, bütçedeki faiz dışı dengenin reel faiz ödemelerini de içerecek biçimde ayarlanması sonucunda elde edilir. Diğer bir deyişle Hazine, örneğin $\% 90$ nominal faizin, sadece enflasyondan arındırılmış $\% 12$ 'lik reel faiz bölümünü ödeyecektir (enflasyon $\% 70$ olursa).

Diğer kısım senyoraj dediğimiz enflasyon vergisi tarafından ödenmektedir. Yukarıda verilen denklem, borç stoğunun sürdürülebilirliği için reel faizlerin düşmesi ve büyümenin önemini vurgulamaktadır.

Kamu Borç Stoku'nun sürdürülebilirliğini tartışabilmek için, farklı "reel faiz-büyüme hızı-enflasyon oranı" senaryoları çerçevesinde gerekecek uzun dönem "faiz dışı fazla/GSMH" oranının hesaplanması gerekmektedir. Yaptığımız hesaplarda, eksi büyüme yaşanan 2001 yılı için, erişilmesi güç bir faiz dışı fazla gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Ancak 2002 yılında $\% 4$ büyüme, $\% 40$ enflasyon ve $\% 10-12$ reel faiz varsayımları altında gereken "faiz dışı fazla/GSMH" oranı, hedeflenen oranla uyumludur. 2001 yılını kaybedilmiş bir yıl olarak kabul edip 2002'ye bakmamız gerektiğini düşünüyorum."

Küçülme politikasına devam

IMF 10'ncu gözden geçirmeyi tamamlayarak Türkiye'ye verecek 3.1 milyar dolarlık krediyi serbest bıraktı. Buna ilişkin niyet mektubu'nda açıklandı. Açıklanan niyet mektubu 2002 yılının nasıl geçeceğine dair ve uygulanacak politikalar konusunda temel yaklaşımı yansıtıyor. Otuz maddeden oluşan niyet mektubu özetle, kamu maliyesinin finansman sorununun çözümünü birinci öncelik olarak belirliyor. Harcamaların kısılmasını, çeşitli vergi oranlarının artırılmasını, yeni vergiler getirilmesini ve KİT ürünlerine zam yapılmasını içeriyor. Sosyal politikaları ise Dünya Bankası'na havale ediyor.

Makroekonomik Çerçeve

Onuncu gözden geçirme çerçevesinde IMF'e verilen niyet mektubunda makro ekonomik çerçeve şu şekilde saptanıyor ; kötüleşen dış koşullar ekonomik toparlanmayı geciktirmekte, enflasyonla mücadele çabalarımızı güçleştirmekte ve dış cari hesabı zayıflatmaktadır. Yılın ikinci üç aylık döneminde beklenenden hızlı bir küçülme görülmesi, daha evvel %-5.5 olarak tahmin edilen 2001 yılı reel GSMH büyümesinin aşağıya doğru revize edilmesi ihtiyacını ortaya koymuştur. 11 Eylül şoku ekonomik toparlanmayı daha da geciktirmiş olup, halihazırda 2001 yılı reel GSMH büyümesi %-8.5 olarak tahmin edilmektedir. 2002 yılında bir toparlanma beklenmeye devam edilmekle beraber, reel büyüme tahmini bir puan düşürülerek %4'e çekilmiştir. Enflasyona ilişkin olarak

ise, Türk Lirası'nın daha da değer kaybetmesi, yıl sonu TÜFE enflasyonu tahmininin %58'den %65'e çıkarılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu oran bile enflasyonda bir yavaşlama olduğunu göstermektedir. Zira yılın ilk yarısında yıllık bazda %75 seviyesindeki enflasyon oranı, yılın ikinci yarısında, yine yıllık bazda %56 seviyesine inmiştir. Gelecek yıl için ise, Para Politikası Kurulu'nun tavsiyesi üzerine, enflasyon hedefi, Hükümet ve Merkez Bankası tarafından %35 olarak belirlenmiştir. Son olarak, ekonomik yavaşlama ve Türk Lirası'nın değer kaybı, 2001 yılında dış cari hesapta önemli bir iyileşme yaratmıştır. Yılın son çeyreğinde turizm ve ihracat gelirlerinde gerçekleşmesi beklenen kayba rağmen, cari hesabın tüm yılda 2.25 milyar ABD doları fazla vermesi beklenmektedir. 2002 yılı cari açığının, 11 Eylül şoku, ekonomide beklenen toparlanma, ve 2001'deki büyük reel değer kaybından sonra daha istikrarlı bir reel döviz kurunun ortak etkisiyle, yaklaşık 2 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Mevcut koşullar altında projeksiyonların ciddi belirsizlikler içerdiği çok iyi bilinmekte olup, makroekonomik çerçevede meydana gelebilecek değişiklikler gerektirdiği takdirde, politikaların bu değişikliklere göre ayarlanması için hazır bulunulmaktadır.

Ekonomik toparlanmayı desteklemek üzere alınacak tedbirler, serbest rekabetle uyumlu, şeffaf ve

bütçe hedefleri ile tutarlı olacaktır. Bugüne kadar iki yaklaşım benimsenmiştir. İlk olarak, sağlam mali yapıya sahip firmaların faaliyetleri için gerekli krediyi alabilmelerine yardımcı olmayı teminen, kamuya ait fonların bu amaca yönelik olarak kullanılmasından kaçınılarak, özel sektör önderliğinde özel teşebbüslerin borçlarının yeniden yapılandırılması kolaylaştırılacaktır.

Piyasaları canlandırmak için reel sektörün umut bağladığı vergi indiriminin 2002 yılında gerçekleşmeyeceği ve bir indirimle gidilmeyeceği niyet mektubunda belirtildi.

Ağır dış borçlanmada

2002 yılında iç borçlanmanın aksaması ve çevrilebilirliğinin sağlanabilmesi için şu tedbirlerin alınmasına karar verildi;

- İç borçlanma gereğinin azaltılması için her türlü çaba gösterilecektir. Bu amaçla yatırımcı talebi izin verdiği ölçüde Eurobond ihraç edilecektir.

- İç borcun vadesini uzatmaya yönelik olarak, piyasa talebini karşılayacak geniş yelpazede borçlanma enstrümanları kullanılacaktır. Bu bağlamda, döviz cinsi veya dövize endeksli kağıtlarla borçlanmaya, kamunun kur riskini sınırlama gereği de gözönünde bulundurularak, devam edilecektir. Aynı zamanda, değişken faizli kağıtlarla borçlanma hususu da düşünülmektedir. Bu amaçla, değişken faizli kağıtlar piyasasının likiditesini artırıcı adımlar atılacaktır. Bu kapsamda, söz konusu kağıtların fiyat ve getiri hesaplamalarında standart metodların

kullanılması teşvik edilecek ve faiz risklerinin, bankacılık düzenlemeleri, teminat için değerlemesi ve diğer resmi amaçlar için doğru şekilde ölçülmesi temin edilecektir.

● Düzenli ihale programlarına ek olarak, kamu kağıtlarına olan talep tabanını bankaların dışına da taşımak ve daha istikrarlı hale getirmek için, kamu kağıtlarının doğrudan halka arzına devam edilecektir. En geniş yatırımcı tabanının tespit edilmesi ve buradaki talebin karşılanmasının temin edilmesi amacıyla yurtiçindeki yatırımcılarla olan diyalog artırılacaktır.

Enflasyon hedeflemesi

2002 yılında başlaması öngörülen Enflasyon hedeflemesi, geçiş koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle ertelendi. Ertelemede 11 eylül'ün yarattığı belirsizlik ortamının en önemli paya sahip olduğu belirtilerek, enflasyon hedeflemesine geçildiğinde Ekonomik ve Sosyal Konseyinde bu politikanın gerçekleştirilmesinde katkı sağlamanın planlandığı açıklandı.

Parasal hedefler

Niyet mektubunda, Net İç Varlıklar ve Net Uluslararası Rezervlere ilişkin performans kriterleri rahatlıkla tutturulduğu belirtilerek, 2001 sonu için, Net İç Varlıklar (NİV) ve Net Uluslararası Rezervlerdeki (NUR) değişime ilişkin gösterge niteliğindeki hedeflerin değiştirilmemesi, ancak Net Uluslararası Rezervlerdeki (NUR) değişimin performans kriterine dönüştürülmesi talep olunmaktadır. Parasal programın güçlendirilmesi ve enflasyon hedeflemesine geçiş dönemi esnasında bir nominal çapanın bulunmasının sağlanması amacıyla, parasal tabana ilişkin gösterge niteliğindeki hedeflerin de performans kriterine çevrilmesi talep olunmaktadır. Para programı, 2002 yılına

ilişkin parasal taban artışının, reel üretim artışı ve hedeflenen enflasyonla tutarlı olarak gerçekleşmesini sağlayacaktır. Parasal tabana ilişkin hedefler, döviz tevdiat hesaplarının oranında bir artış olduğu takdirde düşürülecek, Türk Lirası cinsinden mevduatların oranında artan güvene bağlı olarak bir yükselme kaydedilmesi halinde ise artırılacak.

Serbest döviz kuru rejiminin işleyişi daha da geliştirilecek. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca daha önceden ilan edilmiş döviz satışı ihaleleri dışındaki döviz piyasası-

na yönelik müdahalelerin kesin bir şekilde kısıtlanması uygulamasına devam edilecek. Bununla birlikte, döviz piyasasının işleyişini geliştirecek ek kurumsal adımlar atılmaktadır. Döviz piyasalarındaki vadeli işlem kontratlarının (Forward ve Futures) gelişimini güçlendirmek amacıyla, sözleşmesi finansal araçların fiyatlandırılmasına temel teşkil edecek bir Türkiye Bankalararası Fiyat Teklif Oranının (Turkish Interbank Offer Rate) uygulanmaya başlanması teşvik edilecek. Buna ek olarak, futures sözleşmelerinin vergilendirme ve muhasebeleştirilmesine yönelik prosedürlere açıklık getirilecek. Futures piyasalarının sözkonusu gelişimi, ihracat ve ithalatçıların, döviz kuru belirsizliğine karşı koruma sağlamalarına izin verecek. Aynı zamanda, Hazine ve Özelleştirme İdaresi, ka-

mu iktisadi teşebbüslerinin yüklü döviz işlemlerinin döviz piyasasında önemli dalgalanmalara yol açmasını engellemek amacıyla bu kurumların finansal yönetimlerini geliştirecek önlemler alınacak.

Maliye politikası

2001 yılında olduğu gibi, 2002 yılında da bütçede faiz dışı fazla sağlanması temel politikayı oluşturacak. 2002 yılında kamu sektörü faiz dışı fazlası GSMH'nın yüzde 5,6'sına gelecek şekilde planlandı. Bu hedefe ulaşmak amacıyla GSMH'nın yüzde 25'i kadar faiz dışı gelir tahsis edilmesi ve GSMH'nın 19,4'ü kadar faiz ödemeleri dışında harcama yapılması hedeflendi.

Niyet mektubunun ekinde maliye politikası tedbirleri ise şu şekilde yer aldı;

2002 yılına ait GSMH'nın %6,5'i düzeyindeki kamu sektörü faizdışı fazlası hedefine ulaşılmasına yardımcı olmak, kamu idaresinde maliyet etkinliğini geliştirmek ve kamu harcamalarının reel ekonomi

üzerindeki yükünü azaltmak amacıyla alınması öngörülen 5,7 katrilyon TL (GSMH'nın %2'si) tutarındaki ek tedbirler belirlenmiştir. Konsolide bütçeyle ilgili tedbirler toplam tedbirler paketinin 3,1 katrilyon TL'sini (%55'ini) oluşturmakta olup, geri kalan tedbirler KİTlere ilişkindir. Kamu kesiminin diğer birimleri için ise hedefler yeni tedbirlere başvurulmaksızın tespit edilmiştir.

Konsolide Bütçeye İlişkin Tedbirler (GSMH'nın %1,3'üne eşit tedbirler)

Gelirleri artırmak için: Akaryakıt Tüketim Vergisi (ATV) Kasım ayı içinde TEFE'deki artıştan çok daha fazla artırılmıştır. Bundan sonra da ATV'deki artışın aylık TEFE artışına endekslenmesine devam edilecektir; aynı zamanda doğalgaza da

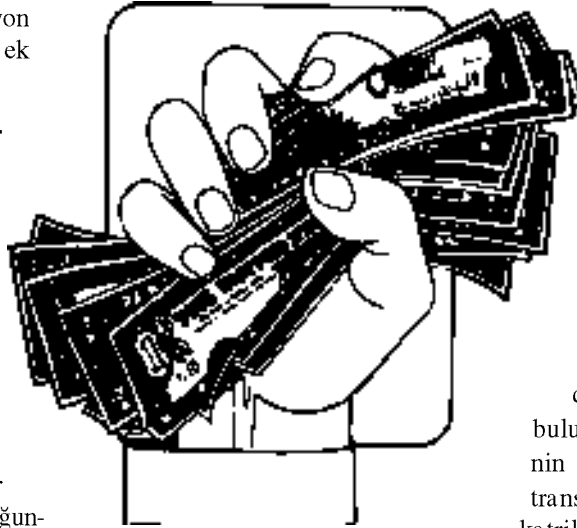
metreküp başına 12,500 TL'lik maktu ATV uygulanacaktır (müteakiben bu tutar aylık TEFE artışına endekslenecektir); Aralık 2001'de Özel İşlem Vergisi %50 oranında ve Motorlu Taşıtlar Vergisi %75 oranında (yeniden değerlendirme oranının %50 fazlası) artırılacaktır; büyük şehir belediyelerinde emlak vergisi gelirlerinin artırılması için tedbirler alınacaktır (yerel yönetimlerin vergilerden aldığı pay %4.1'e düşürülerek ortaya çıkan ek kaynak bütçeye aktarılacaktır). Bu tedbirlerin 1.1 katrilyon TL (GSMH'nın %0.4'ü) ek gelir getirmesi beklenmektedir. KİT fiyat artışları nedeniyle artacak olan Hazine payları, fon gelirleri ve KDV kanalıyla, bütçeye 0.5 katrilyon TL'lik (GSMH'nın %0.2'si) ek bir kaynak sağlanacaktır.

Personel harcamalarını rasyonel hale getirmek için:

(i) sağlık, güvenlik ve eğitim alanları dışındaki bütçeye tabi tüm kurum ve kuruluşlarda alınacak yeni eleman sayısının ayrılanlara oranı %80'den %50'ye düşürülecektir (yeni işe alınanların toplam sayısı, kamu bankalarından transfer edilen personel tutulduğunda toplam ayrılan sayısı ile sınırlı tutulacaktır); (ii) kamuya (silahlı kuvvetler hariç) yeni işçi alımından kaçınılacak olup, kamu işçilerinin özelleştirilen kuruluşlardan konsolide bütçeli kuruluşlara geçişi engellenecektir; (iii) zorunlu emekliliği engelleyen genelgenin uygulanabilirlik alanı 50 yaşın altındaki işçilerle kısıtlanacak olup, bu tedbirle 2002 yılında 60 trilyon TL'lik bir tasarruf sağlanması beklenmektedir; (iv) düşük performans gösteren işletmelerdeki kamu sektörü işçilerinin işçilik maliyetleri %10 azaltılacaktır (v) kamu bankalarının konsolide bütçeye tabi kuruluşlara aktarılmış olan eski memurlarının maaşlarını karşılamaya yete-

cek kafi miktarda fonu aylık olarak sağlaması zorunlu kılınacaktır. (bu ödeme 2002 sonundan geç olmak üzere kaldırılacaktır); (vi) memurların lojman kiralari artırılacaktır. Memur maaş artışlarına ilişkin olarak, 2001 yılında uygulanan endeksleme yöntemi aynı kalacak, Ocak ve Temmuz aylarında uygulanacak zam sırasıyla % 10 ve % 5 olacaktır. Bu tedbirlerin 0.5 katrilyon TL (GSMH'nın %0.2'si) tasarruf sağlaması beklenmektedir.

Yan harcamaların ve sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan kaynak transferlerinin rasyonel hale getirilmesi amacıyla: İlaçlar-

yal güvenlik kuruluşlarına yapılan kaynak transferleri üzerindeki net etkisi 0.4 katrilyon TL'lik bir tasarruf olacaktır (GSMH'nın %0.1'i).

İşletme ve bakım giderlerinin daha düşük maliyetle gerçekleştirilebilmesi için: görev ve kaynakların uygun olan alanlarda merkezden yerel yönetimlere kaydırılması süreci ivedilikle başlatılacaktır.

Son olarak **tarımsal destekleme ve diğer sübvansiyonlar** sistemimizin rasyonel hale getirilmesine yardımcı olmak amacıyla, soya fasulyesi ve kanola için (toplam 10 trilyon TL tutarında) bütçeye konulmuş bulunanlar dışındaki tüm prim ödemeleri kaldırılacak. Ayrıca, şekerdeki fiyat artışlarının etkisini yansıtmak şeklinde (aşağıya bakınız), TŞFAŞ'ye yapılacak bütçe transferleri 100 trilyon TL tutarında azaltılacak. Önceki program taahhütleri ile tutarlı biçimde, tüm banka kredi sübvansiyonları kaldırılmış bulunmaktadır. Prim ödemelerinin kaldırılması ve TŞFAŞ'ya transferlerin azaltılmasıyla 0.3 katrilyon TL kadar (GSMH'nın %0.1'i) tasarruf sağlanması beklenmektedir.

KİTler (GSMH'nın %1,1'ine eşit tedbirler)

KİT gelirlerini artırmak için: Kasım ayında alkollü içecekler ve tütün mamulleri fiyatlarında %25; Telekom fiyatlarında %12, şeker fiyatlarında %25 oranında artış yapılmıştır. 2001 yılı sonuna kadar 100 trilyon TL daha net gelir sağlayacak fiyat artışları yapılacaktır. 2002 yılı boyunca KİT fiyatları, TEFE artış oranı ya da dünya fiyatlarıyla (uygun olan alanlarda) uyumlu biçimde artırılmaya devam edilecektir. Aynı zamanda, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, havaalanları

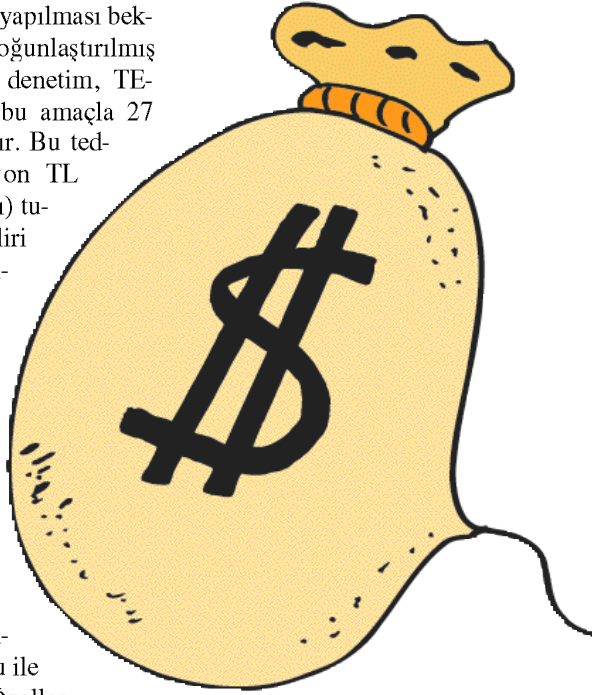
(DHMI), demiryolları (TCDD), havayolu (THY), TEDAŞ (ark ocakları ve arıtma tesisleri), TIGEM ve diğer KİT'ler tarafından sağlanan bedelsiz ve tarife altı uygulamaları kaldırılacaktır. Son olarak, enerji sektöründeki dağıtım kayıpları aşağıda belirtilen yöntemlerle azaltılacaktır: (i) TEDAŞ'ın halihazırda ücretsiz elektrik kullanan abonelerine sayaç takılması ve bunların faal hale getirilmesi (bu İmar Kanunu'nda değişiklik gerektirmekte olup, sözkonusu değişikliğin Aralık ayı sonuna kadar yapılması beklenmektedir); (ii) yoğunlaştırılmış bir şekilde yerinde denetim, TEDAŞ'ın bütçesinde bu amaçla 27 trilyon TL ayrılmıştır. Bu tedbirlerin 1.6 katrilyon TL (GSMH'nın % 0.6'sı) tutarında ek KİT geliri sağlaması beklenmektedir.

Personel harcamaları ve yan ödemeleri rasyonalize etmek için:

(i) bütçeden kaynak aktarılan tüm KİTlerin personel alımı dondurulmuş olup, diğer KİTler için yeni işe alma, işten ayrılan personelin %10'u ile sınırlandırılmıştır (Özelleştirme İdaresi Başkanlığı portföyündeki şirketlerden transfer edilen işçiler sözkonusu %10'luk limite dahil olacaktır); (ii) mevcut her KİT'in yapısına uygun metodlarla işçilik maliyetleri %10 azaltılacaktır; (iii) zorunlu emekliliği engelleyen genelgenin kapsamının daraltılmasını müteakiben (yukarıda değinildiği üzere), KİTlerin ücret giderlerinde 300 trilyon TL kadar tasarruf sağlanması beklenmektedir. (iv) KİTlerin çalışmayan birimlerindeki işçilere ödenen fazla üretim primi kaldırılmıştır. (v) fazla mesai giderleri, fazla mesai saatlerinin kamu işçileri için (2001 ile kıyaslandığında) %20, diğerleri için

%50 oranında azaltılması yoluyla katı bir şekilde kısıtlanacaktır. Bu tedbirlerin toplam 0.7 katrilyon TL (GSMH'nın %0.2'si) tutarında tasarruf sağlaması beklenmektedir.

Personel gideri dışındaki diğer işletme giderlerini düşürmek için KİTlere aşağıdaki talimatlar verilecektir: (i) Planlanmış genel idari harcamaların (reklam, promosyon ve dernek üyelik giderlerin azaltılması da dahil olmak üzere) 100 trilyon TL tutarında azaltılma-

si (ii) mevcut stok düzeyinin, hurda satışı ve ham madde tedarikinde daha sıkı kontroller getirilmesiyle 175 trilyon TL tutarında azaltılması. Ayrıca, zarar eden 10 tren seferi kaldırılacak, THY'nin yurtdışı şube sayısı azaltılacak, kar getirmeyen uçuş hatları iptal edilecek, THY seyahat acentelerini daha çok kullanmaya başlayacak ve düşük kapasiteli havaalanları kapatılacaktır. Bu tedbirlerin 0.3 katrilyon TL (GSMH'nın %0.1'i) tutarında tasarruf sağlaması beklenmektedir.

Sosyal Politikalar Dünya Bankasına

Sıkı bir maliye politikasının yarata-

cağı ağır sosyal sorunları gidermek için Dünya Bankası kaynaklarından sağlanacak para ile bu sorunların çözülmesi hedeflendi. 2002 yılında eğitim, sağlık ve sosyal korumayı içeren kamu sektöründeki genel sosyal harcamaların GSMH'nın yüzde 14.5'ini aşması beklenmektedir. Bu giderler Dünya Bankası'nın PFPSAL programı ile desteklenecek. Özelleştirme sonucu işten çıkartılacak işçilerin, Dünya Bankası'nın özelleştirme sosyal destek projesi kapsamında desteklenmesi planlandı.

Yapısal reformlar

Yapısal reformlar başlığı altında özelleştirmenin hızlandırılması ve alt yapısının hazırlanması kararlaştırıldı. 2002 yılında özelleştirmeden 1.5 milyar ABD doları tutarında özelleştirme geliri elde edilmesi hedeflendi.

Ayrıca;

- 15 Ocak 2002 tarihine kadar yukarıda bahsedilen yatırımın önündeki idari engeller çalışmasının bulguları ışığında yeni bir Yabancı Sermaye Kanun Taslağı'nın Meclis'e sunulması;

- 2001 yılı sonuna kadar Çalışma İzni Kanun Taslağı'nın Meclis'e sunulması;

- 2002 yılı Ocak ayı sonuna kadar yatırım teşviği alınması için gerekli belge sayısını azaltan bir yasa taslağı'nın tamamlanması;

- 2002 yılı Ocak ayı sonuna kadar inceleme raporları sunulmadan ve finansman bonusu teminatı verilmeyen yapılabilecek asgari KDV iadesi miktarının artırılması.

Yer aldı.

Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu bünyesinde bulunan bankaların satışı ile kamu bankalarının özelleştirmeye hazırlık sürecinin yeniden yapılandırılması hedefler arasında yer aldı.

Büyümenin yeni platformu: Hizmet sektörü

Başbakan Bülent Ecevit'in Köy-Kent Projesi'ni tanıtırken yaptığı kalınma köyden başlayacak ifadesi ve ANAP Genel Başkan Yardımcısı Erkan Mumcu'nun açıklamaları geniş bir tartışma yarattı. Ancak bu tartışma sürecinde konunun özü her zaman olduğu gibi yine gündeme gelmedi.

Gayri Safi Milli Hasıla hesaplamalarında üç temel sektör yer alır. Bunlar; tarım, sanayi ve hizmetler sektörüdür.

Bu üç temel sektör kesin çizgilerle birbirinden ayrılmamaktadır. Yapılan tanımlar ve ayrımlarda özellikle altı çizilen noktayı bu sektörlerin birbirleriyle etkileşimi oluşturuyor. Örneğin hizmetler sektörü kategorisinde yer alan inşaat, yapılan tanımlara güçlükle uyabilmektedir. İmalat sanayi ve hizmetler arasındaki bağ giderek güçlenerek bir tür birlikte gelişmeyi işaret ediyor.

Aslında olayın özünü genel kabul gören iktisat teorilerinde olduğu gibi temel sektörlerin birbirini destekleyerek gidişini sağladığı yönünde oluşan teori ağırlık kazanmaktadır.

OECD 2000 raporunda, hizmetler sektöründe bir çok alanda seri üretim değil, aksine bireyselleşmiş hizmet sunulması nedeniyle, imalat sanayine göre ölçek ekonomilerini gerçekleştirmenin daha zor olduğu ifade ediliyor. Ancak, franchising, satın alma ve birleşmeler yoluyla artan yoğunlaşmanın hizmetler endüstrisinin ya-

palarını değiştireceğine ve bilişim teknolojilerinin yaygınlaşmasının, bazı hizmet arzı alanlarında pazar payını genişleterek, ölçek ekonomilerini yakalama fırsatını artırdığına dikkat çekiliyor.

Son yıllarda hizmetlerin bu tür tanımlayıcılık işlevi gören faaliyetler grubu olduğu düşüncesi ağırlık kazanıyor. Sınai ürün olmadan hizmetlerin var olamayacağı varlık ve gelişmenin ürüne bağlı olduğu saptamasıda bu görüş içerisinde yer alıyor.

Hizmetlerin ekonomi içerisindeki payıda giderek artıyor. Büyümeye önemli katkılar sunuyor.

OECD ülkelerinde 1985-1997 döneminde gerçekleşen büyümenin yaklaşık üçte ikisi hizmetlerden kaynaklanıyor. Bazı

OECD ülkelerinde imalat sanayinin gayri safi milli hasıladaki payı yüzde 20'lere gerilerken, hizmetler sektörünün payı yüzde 70'lere ulaştı. Hizmet sektöründeki payının bu artışında tüketici talebinde yaşanan değişimde önemli bir belirleyicilik oluşturmaktadır.

1987-1997 yılları arasında hizmetlerin gayri safi milli hasılaya katkısı her ülkede farklılık göstermesine karşın önemli bir artış eğilimi gösterdiği ortaya çıkıyor. Bu gelişme istihdama da önemli katkılar sunuyor.

Galatasaray Üniversitesi'nde Saadet İyidoğan ODTÜ Uluslararası Ekonomi Kongresi'ne sunduğu "Hizmetler Sektörü; Büyümenin Yeni Platformu" isimli çalışmasında hizmetlerin ekonomiye katkılarını ayrıntılı bir şekilde irdeliyor.

İyidoğan; "Türkiye'nin 1997 yılında dünya hizmet ihracat ve ithalatlarındaki payı sırasıyla yüzde 1,5 ve yüzde 0,6'dır. Türkiye 1997 yılı dünya hizmet ticaretinde 33. sırada yer almakta ve hizmet ticareti bilançosu fazla veren ülkeler arasına girmektedir. Ancak yine de bu sonucun göreceli bir biçimde değerlendirilmesinde yarar vardır. Zira, başlıca gelir kalemlerini oluşturan faaliyetler teknoloji geliştirmeye bağlantılı bilgi-yoğun faaliyetlerden değil, turizm ve inşaat gibi büyüme dinamikleriyle doğrudan bağlantılı olmayan faaliyetlerden oluşmaktadır.

Türkiye'nin toplam hizmet ihracatı içinde ilk sırada gelen turizm gelirlerinde 1980-1995 döneminde yaklaşık 4 kat, 1988-1998 döneminde ise 3 katın üzerinde bir artış gerçekleşmiştir. Toplam hizmet ticaretinde ikinci

Türkiye'de 1987-1997 döneminde sektörlerin GSMH'daki payları (%)

	Tarım	Sanayi	Hizmetler
1987	17,2	24,9	57,9
1988	18,3	25,1	56,7
1989	16,6	25,9	57,5
1990	16,3	25,9	57,9
1991	16,1	26,5	57,4
1992	15,8	26,5	57,8
1993	14,5	26,5	59,0
1994	15,3	26,6	58,1
1995	14,4	27,7	57,9
1996	14,0	27,7	58,3
1997	12,7	28,1	59,2
1998	13,1	27,6	59,3

Kaynak : DİE, İstatistik Göstergeler 1923-1998

Türkiye'de sektörlerin büyüme hızı (%)

	Tarım	Sanayi	Hizmetler	GSMH
1987	0,4	9,2	13,2	9,8
1988	8,0	2,1	-0,8	1,5
1989	-7,7	4,9	3,2	1,6
1990	7,0	9,3	10,1	9,4
1991	-0,6	2,9	-0,5	0,3
1992	4,3	6,2	7,1	6,4
1993	-0,8	8,3	10,5	8,1
1994	-0,6	-5,7	-7,6	-6,1
1995	1,3	12,5	7,6	8,0
1996	4,6	6,8	7,9	7,1
1997	-2,2	10,2	9,9	8,3
1998	7,4	1,8	3,9	3,8

Kaynak : DPT, Hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi ÖİK Raporu, 2001, s.49

sırayı inşaat almaktadır. İnşaat alanında Türk firmalarının uluslararası sözleşmelerdeki payı yüzde 9'a yakındır. Taşımacılık üçüncü gelir kaynağını teşkil etmektedir. Türkiye, mevcut kapasitesi ile deniz taşımacılığında dünyada 17. sırayı almaktadır. Toplam hizmet ticareti gelirlerinde yer alan bir diğer kalem de 1984 yılından beri dış ödemeler bilançomuzun karşılıksız (tek-yanlı) transferler hesabında yer alan 1988-1998 döneminde yüzde 89,4 artış kaydeden işçi gelirleridir.”

“Endüstriyel gelişmenin bugünkü aşamasında tüketicilerin ve üreticilerin talepleri hizmetler lehine değişmektedir. Hizmetler sektörü, bir yandan başta bilişim teknolojileri olmak üzere jenerik teknolojilerin yaygınlaşmasıyla geleneksel hizmetlerin yenilenmesi, diğer yandan da spesifik inovasyonlarla teknolojik bazlı bilgi-yoğun teknik ve mesleki hizmetlerin geliştirilmesi yoluyla artan bu hizmet talebine cevap vermekte; hizmet faaliyetlerinin çeşitlilikleri ve yerine getirdikleri fonksiyonlar artmaktadır.

Post-endüstriyel ekonomik yapılar ve işleyiş geçişle bağlantılı olan hizmetlerin ekonomide yükselişi, bilgi-temelli yeni ekonomik işleyişte hizmetler ve imalat sanayiinin “birlikte-gelişme” olgusu ve iktisadi süreçlerde hizmetlerle ilgili faaliyetlerin kilit rolünde ifadesini bulmaktadır. **OECD ülkelerinde, hizmetlerin gayri safi milli hasılaya, istihdama, dış ticarete ve teknolojik yeniliklere katkıları giderek artmakta; bu ülkelerde hizmetler büyümenin yeni platformunu oluşturmaktadır.”**

OECD Ülkelerinde, 1987 ve 1997 döneminde, toplam sivil istihdam içinde hizmetler sektörünün payı (%)			
Ülke	1987	1997	Değişim
ABD	69,9	73,4	3,5
Almanya (1)	55,4	60,2	4,8
Avusturalya	68,1	72,7	4,6
Avusturya	53,7	63,8	10,1
Belçika	68,2	71,4	3,2
Çek Cumhuriyeti	40,5	52,5	12,0
Danimarka	66,0	69,5	3,5
Finlandiya	58,4	65,5	7,1
Fransa	62,2	69,9	7,7
Hollanda	68,3	74,1	5,8
İngiltere	64,8	71,3	6,5
İrlanda	57,0	61,7	4,7
İspanya	52,5	61,7	9,2
İsveç	66,3	71,3	5,0
İsviçre	57,5	68,6	11,1
İtalya	56,8	61,2	4,4
İzlanda	57,6	65,5	7,9
Japonya	57,9	61,6	3,7
Kanada	70,0	73,0	3,0
Kore	45,5	57,7	12,2
Luksemburg	62,7	71,8	9,1
Macaristan		57,0	
Meksika		54,1	
Norveç	66,3	71,6	5,3
Polonya		47,5	
Portekiz	42,9	54,8	11,9
TÜRKİYE	31,0	34,7	3,7
Yeni Zelanda	62,2	67,6	5,4
Yunanistan	45,0	56,9	11,9
G7 (2)	63,9	68,2	4,3
EU-15 (2)	59,0	65,2	6,2
OECD toplam (2)		64,1	
.... Mevcut Değil			
1. Yalnızca eski Federal Almanya Cumhuriyeti			
2. Toplam değerler bu tabloda verilen değerlerden elde edilmiştir.			
Kaynak: OECD, 1999 g.			

Rezervler eriyor

Merkez Bankası rezervleri eriyor. Merkez Bankası'nın döviz rezervleri 17.6 milyar dolara geriledi. Döviz açığı ise 10 milyar dolara yaklaştı. 1999 yılı sonu itibariyle döviz rezervleri 23.1 milyar dolar, toplam brüt rezervlerde 38.5 milyar dolar seviyesinde bulunuyordu.

Merkez Bankası'nın 2001 yılı Ocak ayında 25.6 milyar dolar olan döviz rezervi Kasım ayı ortalarında 17.6 milyar dolara geriledi. Onbir aylık sürede döviz rezervlerinde 8 milyar dolarlık azalma yaşandı.

Uluslararası rezervleri oluşturan altın mevcutlarının 1 milyar 4 milyon dolarlık düzeyi yine değişmedi. Brüt rezerv ise döviz rezervlerindeki gerilemeye bağlı olarak 18 milyar 658 milyon dolara indi.

Krizin ardından döviz pozisyonunda açık vermeye başlayan Merkez Bankası'nın döviz açığı ise 10

milyar dolara yaklaştı. Kasım ayının ilk yarısı itibariyle bankanın dış varlıkları 787 milyar dolar azalarak 22 milyar 801 milyon dolara, döviz yükümlülükleri de 175 milyon dolar aza-

larak 32 milyar 543 milyon dolara indi.

Böylece, döviz pozisyonu açığı 612 milyon dolar büyüyerek 9 milyar 742 milyon dolar düzeyinde gerçekleşti.

Uluslararası Rezervler (Haftalık Geçici Veriler-Milyon Dolar)				
Tarih	Altın (TCMB)	Döviz Rezervleri		Toplam Brüt Rezerv
		Merkez Bankası	Bankalar + ÖFK(*)	
31.12.99	1 011	23 177	14 342	38 530
26.12.00	1 009	19 635	16 717	37 362
26.01.01	1 009	25 691	14 939	41 640
23.02.01	1 009	22 581	13 420	37 01
30.03.01	1 005	18 445	12 482	31 932
27.04.01	1 005	18 445	12 482	31 932
25.05.01	1 005	20 526	13 167	34 698
29.06.01	1 005	16 482	13 055	30 542
27.07.01	1 005	17 188	11 757	29 950
31.08.01	1 005	18 714	13 246	32 965
28.09.01	1 004	18 925	12 744	32 673
26.10.01	1 004	18 323	11 458	30 785
02.11.01	1 004	18 334	11 951	31 289
09.11.01	1 004	18 407		
16.11.01	1 004	17 654		

* 15.9.2000 tarihinden itibaren bankalar ve özel finans kurumlarının (ÖFK) döviz rezervlerine ilişkin veriler Tek Düzen Hesap Planı çerçevesinde derlenmeye başlanmıştır.

Avrupa Birliği; Ekonomik büyüme 2003'de

AB Komisyonu'nun Nisan ayında açıkladığı ekonomik öngörülerden sonra dünya ekonomisinin beklenenden daha fazla yavaşlaması sonucunda, Komisyon 2001 büyüme tahminleri %3'den %1.5'e düşürdü. Özellikle aday ülkelerle ticaret hacminin yüksek olduğu AB ülkelerindeki ekonomik yavaşlamanın aday ülkelerin büyüme oranlarını olumsuz etkilemesi bekleniyor. Bağımsız Devletler Topluluğu ve özellikle Rusya'nın küresel yavaşlamadan fazla etkilenmemiş olması, bu ülkelerle ticaret yapan aday ülkelerin daha az etkilenmesinide beraberinde getireceği tahmin ediliyor. Avrupa Birliği'ne göre, 2002 yılının ikinci yarısında beklenen hızlı ekonomik iyileşme 2003 yılında beklenen yüksek büyümeye öncü olacak.

Dünya ekonomisindeki yaşanan gelişmelerin Avrupa Birliği'ne aday ülkelerin ekonomilerini olumsuz ve olumlu olmak üzere iki yönde etkilemesi bekleniyor. Bu beklentiye göre,

- Dünya ekonomisinin yavaşlaması 10 Orta ve Doğu Avrupa Ülkesinin ihracat piyasalarındaki

büyüme öngörülerinin 2000'de %12'den 2001 ve 2002 için %4'e düşürülmesine yol açmıştır.

- Aday ülkelerdeki özel girişimlerin çoğu AB şirketlerine aittir. Yavaşlamaya rağmen, bu şirketlerin yüksek karlılıkları nedeniyle ekonomik etkinlik azaltılmamıştır. Bu şirketlerin üretiminin önemli bir bölümü ihracata yönelik olduğundan, aday ülkelerin toplam ihracatını olumlu etkileyecektir.

- Dünya ekonomisindeki belirsizlikler gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akışını olumsuz etkilemiştir. Romanya ve Türkiye gibi önemli yapısal reformlar ve özelleştirmeler gerçekleştirmesi gereken aday ülkeler bu düşüştten daha fazla zarar görebilirler. Bununla birlikte, aday ülkelerin çoğu Tek Pazar'la bütünleşmenin ve AB üyeliğine hazırlıkların gerektirdiği yapısal reformlar sayesinde gelişmekte olan ülkelerin maruz kalabileceği olumsuz gelişmelerden etkilenmeyebilirler.

- Dış ticaret hadleri aday ülkeler için 2000 yılında çok olumsuz olarak kaydedilmiş ve ihracattaki artışın dış dengelere yansımaları

engellemiştir. Petrol ve diğer ticaret mallarının fiyatların 2001 ve 2002 yıllarında düşük olması beklenmektedir. Bu fiyatların 2000 yılı düzeylerinin altında olması aday ülkelerin dış dengelerinde olumlu gelişmelere yol açabilir.

Bu etkenlerin birleştirilmesi sonucunda, aday ülkelere yönelik büyüme öngörülerini düşürülmüştür. Zayıf eşgüdüm politikaları ve sıkı para politikaları sonucunda, yavaşlamanın özellikle Polonya'da etkili olması bekleniyor. Baltık ülkelerinin Rusya'daki yüksek ekonomik büyüme ve artan miktardaki petrol geçişinden yararlanarak, aday ülkeler içinde en yüksek büyüme oranlarına ulaşmaları bekleniyor.

Avrupa Birliği'ne göre; İki ekonomik kriz sonrasında, Türkiye'de ekonomik yavaşlama ilk tahminlerden daha büyük olmuştur. Şubat 2001 krizinden sonra, Türkiye makroekonomik istikrarın temelini oluşturmak amacıyla yapısal reformlara ağırlık vermiştir. Bununla birlikte, hükümetin ekonomik programına duyulan güven-sizlikten doğan mali piyasalarda ki yüksek risk primlerine bağlı

olarak, faizlerde beklenen düşüş henüz gerçekleşmemiştir. Bu bağlamda, kamu açığının daha da artmasını engellemek amacıyla, hükümet faiz-dışı harcamaları kıstak durumunda kalmıştır. Finans piyasası krizlerin etkilerini henüz üstünden tamamen atamamış olduğu için işdünyasına yeterli kredi sağlayamamaktadır. Sonuç olarak, tüketim büyük oranda azalmıştır (%11). İhracat, ihraç edilen ürünlerdeki ithal malların katkısının yüksek olması ve kredilerin azalmasından dolayı, Türk lirasının değer kaybından fazla yararlanamamıştır. Gelecekteki büyüme öngörülürü, yapısal reformların başarıyla gerçekleştirilmesine ve piyasalardaki güvensizliğin giderilmesine bağlıdır.

2002 ve 2003 yıllarında, enflasyonun düşmeye ve yapısal reformların etkilerinin hissedilme-

ye başlamasıyla, Türk ekonomisinin yavaş yavaş düzelmesi öngörülmektedir. Bununla beraber, Türk ekonomisine istikrar kazandırmak için uygulanması gereken sıkı makroekonomik politikalara devam gereksinimi ve dünya ekonomisinde yaşanan olumsuz gelişmeler, Türkiye'nin krizden çabuk çıkmasını engellemektedir. Ayrıca, 11 Eylül saldırıları Türkiye'deki belirsizliği arttırmıştır. Bölgedeki gerginliğin devam etmesi sonucunda, Türkiye'nin turizm gelirleri olumsuz etkilenebilir ve yabancı mali kaynaklara sadece çok yüksek faiz karşılığında ulaşılabilmesi söz konusu olabilir.

2000 yılında aday ülkelerde gerçekleşen yüksek enflasyon oranlarının önemli derecede petrol fiyatlarındaki artış gibi dış etkenlere bağlı olduğu ve bu tür ürünlerin fiyatlarında yaşanmakta olan

düşüşler göz önünde bulundurularak, enflasyon oranlarında 2002 ve 2003 yıllarında düşüşün devam etmesi ve Romanya ile Türkiye dışındaki adayların tek rakamlı enflasyon oranlarına inmesi öngörülmüyor. Büyük nüfusa sahip aday ülkelerdeki istihdam piyasalarında yeni yapılanmalar sonucunda, aday ülkelerin işsizlik oranları ortalamasının biraz artması bekleniyor.

Dünyadaki ekonomik yavaşlama ve aday ülkelerdeki güçlü tüketimden doğan ithalata rağmen, petrol ve diğer ticaret mallarının fiyatlarındaki düşüşler nedeniyle aday ülkelerin ticaret dengelerinin etkilenmemesi öngörülmekte. Cari hesaplar açıklarının bazı adaylarda bu ülkelerin turizm gelirlerinin artması sonucunda azalması bile söz konusu olabileceği tahmin ediliyor.

	ENFLASYON				KAMU AÇIĞI				DIŞ TİCARET DENGESİ				CARİ HESAPLAR DENGESİ			
	(yıllık değişim %)				(GİH %)				(GİH %)				(GİH %)			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Bulgaristan	10.3	7.5	5.5	5.0	-1.0	-0.9	-1.1	-0.1	-9.9	-11.4	-13.2	-14.2	-5.9	-6.2	-6.7	-6.5
Çek Cum.	3.9	4.6	4.5	4.2	-4.9	-7.1	-7.6	-5.6	-6.2	-6.8	-7.0	-6.5	-4.7	-4.9	-4.7	-4.1
Estonya	3.9	5.9	4.2	4.5	-0.7	-0.3	0.1	0.2	-15.8	-13.5	-12.4	-11.8	-6.4	-6.2	-6.8	-7.1
Macaristan	9.8	9.1	5.7	4.2	-3.5	-4.4	-3.6	-2.8	-4.4	-3.9	-4.6	-4.1	-3.3	-2.9	-3.7	-3.4
Letonya	2.7	2.5	3.0	3.0	-2.8	-1.8	-2.2	-1.4	-14.9	-15.6	-15.6	-15.4	-6.9	-7.0	-7.0	-6.4
Litvanya	1.0	1.4	2.8	2.5	-3.2	-1.7	-1.8	-2.3	-9.8	-8.3	-7.5	-7.2	-5.9	-3.8	-3.1	-2.8
Polonya	10.1	5.6	4.7	4.5	-3.2	-4.3	-5.1	-4.7	-7.8	-7.1	-7.1	-6.8	-6.0	-5.0	-5.0	-4.4
Romanya	45.7	34.1	26.0	17.5	-3.7	-3.5	-3.0	-3.0	-4.6	-7.4	-7.8	-7.7	-3.8	-6.2	-6.1	-5.7
Slovakya	12.0	7.4	6.3	5.5	-5.1	-4.8	-5.0	-3.7	-4.7	-8.2	-7.4	-6.9	-3.7	-7.4	-6.5	-5.8
Slovenya	8.9	8.5	6.5	6.0	-1.7	-1.2	-1.2	-1.1	-6.2	-4.0	-3.8	-3.4	-3.4	-1.6	-1.7	-1.4
G.Kıbrıs	4.1	1.8	3.5	3.8	-3.6	-2.6	-2.5	-0.4	-29.6	-28.8	-28.3	-27.6	-5.2	-5.0	-4.4	-4.0
Malta	2.4	2.2	2.2	2.3	-6.5	-5.4	-4.7	-3.9	-16.0	-11.0	-11.8	-11.5	-14.5	-4.4	-5.4	-5.3
Türkiye	54.9	54.5	54.0	26.5	-4.3	-19.6	-13.2	-9.8	-10.8	-4.0	-4.1	-4.6	-4.7	0.6	-0.7	-1.0
Aday Ülkeler	27.4	26.5	20.6	11.7	-3.7	-9.7	-6.8	-5.4	-8.6	-6.3	-6.7	-6.6	-5.0	-2.9	-3.7	-3.5

OECD, TL'de ılımlı değerlendirilme bekliyor

OECD, yayımladığı rapor-
da, Türk Lirası'nda bu yıl
yaşanan yüksek oranlı de-
valüasyona dikkat çekti ve bu du-
rumun ihracata dayalı büyümeye
hız kazandıracağını vurguladı.

ABD'deki terör saldırısının turizm
gelirlerini olumsuz etkileyeceğine
dikkat çekilen raporda, bu duru-
mun iç talebin toparlanmasını
geciktirebileceği belirtildi.

OECD'ye göre, reel faiz
oranları en azından 2002
yılı'nın ilk yarısında
yüksek düzeyde kal-
maya devam edecek.
Ancak daha sonra uy-
gulan programın kre-
dibilitesi piyasanın güve-
nini sağladıktan sonra, faiz-
ler de gerileme yaşanacak.

Enflasyon Tahmini % 37

Raporda, ortaya çıkan talep zayıf-
lamasının, tüketici fiyat endeksini
2002 sonuna kadar yüzde 37'ye ve
2003 sonuna kadar yüzde 22'ye in-
direbileceği belirtildi.

Kuruluşun tahminlerine göre ise,
ihracatın bu yıl yüzde 5, 2002'de
yüzde 7 ve 2003'te yüzde 12 arta-
cağı, ithalatın ise bu yıl yüzde 19
daraldıktan sonra 2002'de yüzde 9
ve 2003'te yüzde 13 artacağı öngö-
rüldü.

Canlanma, borca dayanıyor

OECD, Türkiye'nin ikiz krizlerin
sebebi olduğu ekonomik daralma-
dan ancak yavaş canlanma bekle-
nebileceğini, bunun da borca da-
yandığını bildirdi.

OECD'nin Türkiye hakkındaki ya-

rıyıl raporunda, hükümetin, mali-
yetleri kısıp ağır borç yükünün idare
etme becerisine olan güveni te-
sis etmek zorunda olduğu vurgu-
landı.

ABD'de 11 Eylül'de girişilen terö-
rist saldırıların Türkiye'nin turizm
gelirlerini etkileyeceği öne sürülen
raporda, Uluslararası Para Fonu
(IMF) kredilerinin bu çerçevede
çok önemli olacağı belirtildi.

Sert kararlar alınacak

Raporda, bununla birlikte, "Türki-
ye'deki üçlü koalisyon hükümeti-
nin ekonomik durgunlukta harca-
maları kısmak için sert, sıkı karar-
lar almak zorunda kalacağına" dik-
kat çekildi.

OECD, Türkiye'nin gayrisafi yur-
tiçi hasılasının (GSYİH) bu yıl
yüzde 7.3 azalacağını, gayrisa-
fi milli hasıla (GSMH) oranını
2002 yılı için yüzde 2.6, 2003
yılı için de yüzde 5.4 düzeyin-
de tahmin ediyor. Türk hükü-
meti ise gayrisafi milli hası-
lanın (GSMH) bu yıl yüz-
de 8.5 azalmasını bekli-
yor.

Türkiye'nin Kasım ve
Şubat krizleriyle şişen
borç yükünün hallini,
Avrupa Birliği (AB)
üyeliğini yeniden eko-
nomik rayına oturtma
çabalarının merkezine

koyan OECD'nin raporuna göre,
Türkiye'nin iç borçlarının
GSMY'ye oranını (2001'de yüzde
65 civarına ulaşması bekleniyor)
istikrara kavuşturma becerisine gü-
venin tesisi, programın başarısı
için en kritik (önemli) unsur özelli-
ğini koruyor.

Harcama kesintileri gerekiyor

Raporda, Türk hükümetinin, piya-
saları borçların kontrol altında ol-

duğuna ikna etmek için borç ödemelerini kapsamayan faiz dışı bütçede artış sağlamak zorunda olduğu belirtildi.

OECD'ye göre, bunun Başbakan Bülent Ecevit hükümetinin ilan ettiği türden harcama kesintilerini kapsamaması gerekiyor.

Kısımtı acı verici olabilir

OECD, kamu sektörü ve devlet bünyesindeki personel harcamalarındaki kısıntıların acı verici olabileceğini bildirdi. Raporda, "harcama kısıntılarıyla iddialı mali hedeflere erişme (ve dolayısıyla, programın kredibilitesine (güvenilirliğine) kabiliyeti, programlanandan daha yavaş büyüme şartlarında da belirsizdir" denildi.

OECD, krizleri müteakiben faiz oranlarının yükselmesi ve Türk lirasının değer kaybetmesinin yüksek enflasyonu sürekli beslediğini, bunun da, ancak yavaşça dizginlenebileceğini bildirdi.

Saldırıları dünyayı vurdu

OECD, ABD'yi vuran 11 Eylül saldırılarının ardından, dünya ekonomisinin 20 yıldan beri ilk olarak resesyona (durgunluk) girdiğini bildirdi.

OECD'nin yayımlanan altı aylık raporunda "11 Eylül terör saldırılarının dünya ekonomisinde ağır bir şok yarattığı" vurgulanırken, bununla birlikte dünya ekonomisinin gelecek yılın ikinci yarısından itibaren toparlanma umudunun bulunduğu belirtildi.

Raporda, OECD üyesi 30 ülkenin toplam üretimlerinin bu yılın ikinci yarısından itibaren hafifçe daralmasının beklendiği, bu daralmanın gelecek yılın ilk yarısı boyunca da süreceğinin tahmin edildiği ifade edildi.

Raporda, OECD ekonomilerinin ve genel olarak dünya ekonomisinin daralmasında dünyanın en büyük ekonomisi olan ABD'nin büyüme hızının düşmesinin etkili ol-

me bekliyor. Lider ekonomiler arasında en kötü beklentiler ise Japonya ile ilgili. OECD, Japon ekonomisinin gelecek üç yıl içinde de resesyondan kurtulamayacağını düşünüyor. Japon ekonomisinin bu yıl yüzde 0.7, gelecek yıl yüzde 1'lik bir küçülme göstermesi, 2003 yılında ise ancak yüzde 0.8'lik mütevazı bir büyüme yakalaması bekleniyor.

OECD'nin dünya ekonomisiyle ilgili tahminleri IMF'nin tahminleriyle büyük ölçüde çakışıyor.

OECD raporunda, bu yıl içinde 10 kez faiz indirimi yaparak faiz hadlerini 1961'den bu yana en düşük düzeye indiren ABD Merkez Bankası'nın ekonomiyi canlandırmak için yeni indirimlere gidebileceği belirtildi.

OECD uzmanları, bununla birlikte,

ABD Merkez Bankası'nın şu an için mevcut faiz oranlarını koruması gerektiği görüşünü savundu. Raporda, euro kuşağında enflasyonun düşük seyretmesi nedeniyle Avrupa Merkez Bankası'nın da faizlerde yeni bir indirime gitmesinin beklendiğine dikkat çekildi.

Sorunları 11 Eylül saldırılarından çok önce başlayan Japonya'nın ise faiz ve kredi politikalarıyla fazla bir şey başarma şansı bulunmadığı belirtiliyor. Fiilen zaten sıfır faiz uygulayan Japonya Merkez Bankası'nın ekonomiyi döviz piyasalarına müdahalelerle yönlendirmekten başka fazla seçeneği bulunmuyor.

duğu kaydedildi.

OECD raporunda, ABD ekonomisinin gelecek yılın ilk yarısında yüzde 0.1 oranında küçülmesinin, ikinci yarıda ise yüzde 3.8 oranında büyüme yakalamasının beklendiği bildirildi. OECD'ye göre, ABD ekonomisi gelecek yılın bütününde ise yüzde 0.7'lik büyüme kaydedecek. ABD ekonomisinin 2003 yılında ise yüzde 3.8'lik büyüme hızı yakalaması bekleniyor. Pek çok iktisatçı, yıllık yüzde 2.5'un altındaki büyüme hızını resesyona işaret ediyor.

OECD, euro kuşağı için bu yıl yüzde 1.6, gelecek yıl yüzde 1.4, 2003 yılı içinse yüzde 3 oranında büyü-

AB vergilemede engelleri kaldırıyor

Avrupa Komisyonu Avrupa Birliği'nde Kurumlar Vergisi için yeni bir strateji sundu. Komisyon Avrupa Birliği'nde hali hazırdaki kurumlar vergisi sistemlerinin küreselleşme ve iç pazar, ekonomik ve parasal birlik içindeki ekonomik entegrasyon sonucu ortaya çıkan gelişmelere ayak uyduramadığına inanıyor. Yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunu belirtiyor.

Avrupa Birliği ölçeğinde % 30'lara varan etkin kurumlar vergisi teklifleri düşünüyor. Ekonomik modelleme, etkin vergi oranlarındaki farklılıkların, vergi matrahı oranlarından çok, ulusal hukuki vergi oranlarından kaynaklandığını öne sürdü. Komisyon ayrıca İç Pazar da ki sınırötesi ticari faaliyetlerin önünde engel teşkil eden ve önlenmesi için Avrupa Birliği'nin girişimde bulunmasını gerektiren bir takım vergi engeli belirlemiş bulunuyor.

Komisyon şirket ayrılma ve birleşmeleri, sınırötesi ekonomik ilişkilerden kaynaklanan kayıpların tazminatı, transfer fiyatlandırması ve çifte vergilendirme konvansyonları ile ilgili direktiflerin genişletilmesi için çeşitli tedbirler almayı planlıyor.

AB, Şu an uygulanan birbirinden farklı 15 vergi sistemlerinin yarattığı ve maliyeti arttıran verimsizlikten kaçınmak için şirketlerin AB içindeki aktiviteleri için uzun vadede tek bir konsolide kurumlar ver-

gisi matrahı kullanması gerektiğine inanıyor. Komisyon yaptığı çalışmada ortak bir konsolide matrahın oluşturulması için çeşitli yollar belirledi ve konu üzerine geniş kapsamlı bir tartışma başlaması için planlar yapıyor.

Avrupa Birliği Komisyonu tek pazardaki vergi engellerinin kaldırılmasına yönelik bir bildiriye onayladı. Bildirideki iki aşamalı strateji, ilk aşamada şirketlerin AB'deki etkinlikleri için kısa ve orta vadede hedef tedbirler, ikinci aşamada uzun vadede birleştirilmiş şirket vergisi tabanı öneriyor.

Avrupa Birliği yayınladığı bildiri-
de günümüzde yaşanan gelişmelerle birlikte, 90'lı yıllardan bu yana ekonomik çerçevenin değiştiği saptamasında bulundu. Bu saptamayla vergilendirmede genel strateji değerlendirmesi yaptı.

Ekonomik çerçevenin değişmesi ile ilgili saptamasını şu noktalara dayandırdı;

- AB uluslararası birleşme ve devralmalar dalgası yaşamıştır.

- Elektronik ticaretin yükselişi ve ekonomik etkenlerin artan devingenliği, kurumlar vergisinin tanım ve korunmasını daha da zorlaştırmaktadır.

- İç pazarda ekonomik ve parasal birlik ekonomik entegrasyonu gelişmeye devam etmekte ve sınır dışı ticaret için vergisiz ekonomik, teknolojik ve kurumsal engeller

aşağıya çekilmeye devam edilmektedir.

- Büyük AB kurumları artık tüm AB'yi kendi "iç pazarı" olarak görmekte ve buna bağlı olarak etkili Avrupalı iş yapıları kurmak istiyorlar. Bu da, ticaret işlevlerinin bir grup kurumlar bünyesinde, AB çapında yeniden yapılanmalarına ve merkezleşmelerine yol açmaktadır.

- Vergi mükelleflerinin iş (veya şirketleri), tüzel veya kişisel olsun, günümüzde daha çok ilgi çekmektedir.

- Şu anda, ticaretle vergilendirme için yönetim mevzuatı aracılığıyla, OECD düzeyinde destekleyici benzer faaliyetler ve ayrıca, iç pazar içindeki ayrıcalıklı vergi rejimlerini kaldıran gerçek umut olan AB Devlet Yardım kurallarının güçlenmesi vardır.

Bu saptamalara dayanarak, kurumlar vergisi sisteminin içeriğinin arttığı ancak güncellenmesi ve günün koşullarına uygun hale getirilerek, engellerin ortadan kaldırılması görüşü ağırlık kazandı. AB, yatırımların ve ekonomik hareketlenmenin kendi bölgelerinde yapılması için üye devletlerin vergi sistemlerindeki tüm unsurlarla – hem spesifik hem de yapısal – yarışmanın sağlanmasına imkan verilmesi gerektiği görüşünde.

Bu gelişmelerin çoğu, kurumların vergilendirilmesindeki sorunlara yönelmek ve AB çapındaki operasyonlar, genişleme ile hız kaza-

nacaktır. Bu yüzdendir ki AB'deki kurumlar vergisini değişen koşullara uyumlu hale getirmek gerekmektedir.

Raporda; Bu sorunların önemini ve olabilir çözümlerin tam değerlendirilmek için ekonomik etkinliği değerlendirmek gerekmektedir. Ekonomik açıdan bakıldığında iç pazarda kurumlar vergisi:

-Lizbon Avrupa Konseyinin yarattığı stratejik hedefe uygun olarak AB ekonomik faaliyetlerinin uluslararası rekabete katkıda bulunması gerekmektedir.

- Vergi maliyetlerinin, operatörler tarafından alınan ekonomik kararlarını en az düzeyde çarpıtılması (distort) sağlanmalıdır.

-Sınır-dışı ekonomik faaliyetlerde gereksiz ve haksız olarak yüksek uyum (compliance) maliyet ve vergi engellerinden kaçınılmalıdır.

-Zedeleyici (harmful) veya ekonomik olarak istenmeyen vergi rekabet şekilleriyle uğraşırken genel vergi rekabet ihtimalini saklamalıdır.

Bu hedeflere ulaşan kurumların vergilendirilmesi sistemi öncelikle refahı arttıracaktır. Ancak, genel refah düzeyini saptamak için, kamu mal ve hizmetlerin finansmanı ve arzın, vergi gelirleriyle olan karmaşık ilişkileri ve kamusal yönetimin etkinliğinin de dikkate alınması gerekir.

Bununla birlikte, AB içeriğinde vergi politikası diğer AB politik hedefleri desteklemeli ve güçlendirmelidir. Bu aynı zamanda kurumsal vergilendirme politikası için de geçerlidir.

Yatırım teşviklerinin kurumlar vergisi oran farklılıklarına etkisi

Esnek bir yaklaşımla sorunu çözmeye yönelen bildiri de; kurumların vergilendirilmesi ile ilgili Komisyon, imalat sektörü ve diğer finans alanlarında ki değişik yatırım

şekillerini dikkate alarak, 15 AB ülkesindeki iç ve uluslararası yatırımların efektif yasal vergi oranları tahminini belirledi. Bu belirleme daha çok göstergeler vermeye veya ilgili durumlar serisinde karşılıklı ilişkileri tanıtmak için yapıldı. Ancak, ortaya çıkan sonuçlara göre bir takım genel değerlendirmeler formüle edildi. Bunlar, Üye Ülkelerin vergi politikalarının nasıl kaynak dağıtımını için teşvik yarattığını açıklıyor.

Tarafsızlık ve çarpıklık etkileri

Ortalama efektif kurumlar vergisi oranları arasındaki farklılık, marjinal yatırımlarda yaklaşık %37 civarında (%-4.1 ile %33.2 arası) ve daha karlı yatırımlarda ise yaklaşık %30 civarındadır. (%10.5 ile %39.7 arası).

Uluslararası analizde, değişik ev sahibi ülkelerde bulunan şubelerin efektif vergi oranlarının değişim dağılımı, %30'luk puanı aşabilir. Benzer olarak, belirli bir ülkede çalışan şubelerin efektif vergi oranlarının değişim dağılımı, ana şirketlerinin yerleşimine göre %30'luk puanı aşabilir.

Her Üye Ülkede vergi sistemleri; yatırımı, gayri maddi varlıklar ve makinelerle özendirmeye yönelmekte ve borç da, vergi etkinliği en verimli olan finansman kaynağı haline almıştır. Dahili ve sınır ötesi göstergeler dağılımı ötesinde, Üye Devletlerinin göreceli durumlarıyla ilgili çarpıcı bir tutarlılık vardır, özellikle de sıralamanın üst ve alt kademelerinde.

Dahili analiz, 2001 vergi politikalarını da içerecek şekilde güncelleştirildiğinde, genel görünüm 1999 yılına göre çok değişmemiştir. Ancak, yasal vergi oranlarının genel olarak düşmesinin sonucu olarak (Her ne kadar Almanya hariç göreceli olarak küçük kısıtlamalarla olsa da), bazı ülkelerde efektif vergi oranlarının indirilmesinden daha karlı yatırımlar yararlanmıştır.

tır. Sonuç olarak da, daha karlı yatırım durumundaki yerel efektif vergi oranlarının farklılık dağılımı %30'dan %26'ya düşmüştür.

Bu yüksek farklılıklar değişik Üye Ülkelerde bulunan AB şirketlerinin uluslararası rekabeti üzerinde etkisi olabilir ve kurumların yatırımları için en uygun vergi-özendirici yerleri seçmeleri için teşvik ifade eder ki bu da vergi yokluğunda en uygun yer olmayabilir. Eğer durum buyusa, kurumların vergilendirilmesinin efektif seviyelerindeki farklar, kaynak değerlendirilmesinin, dolayısıyla da refah maliyetlerinin verimsiz şekilde kullanılmasına neden olabilir. Çalışma, Avrupa Birliğindeki efektif kurumsal vergi oranlarında olan farklılıklarla bağdaştırılabilecek herhangi bir verim kaybı veya refah değerini ölçmeye çalışmamıştır. Yine de, bazı dış etkilerin vergi politikasının farklı yasal hedefleri gibi, vergilendirmenin tarafsızlaştırılması hedefinden biraz sapmasını doğrulayabileceğini göz önünde bulundurursak, vergi farklılıklarının ve kaybolmalarının boyutu ilgiye değerdir.

Bir bütün olarak AB, ulusal vergi sisteminin tek bir unsuruyla açıklanamaz. Ancak, genel rejimlerin analizinin gösteriyor ki – tercihli vergi rejimlerini ayırırsak – farklı ulusal nominal vergi oranları (kurum vergisi oranları, ek vergiler ve yerel vergiler), hem iç hem uluslararası analizde ülkeler arasında efektif kurumsal vergi oran farklarının çoğunu açıklayabilir. Bu sonuç, geniş vergi tabanının tamamlayıcı etkilerini, efektif vergi yüküne göreceli düşük vergi oranıyla karşılaştırarak değerlendirilmelidir. Kurumların efektif vergi yükünü belirlemedeki göreceli oranların yükü, yatırım karlılığı arttıkça yükselir. Sonrasında, efektif vergi oranlarındaki düşük vergi tabanının herhangi tamamlayıcı etkileri, kar arttıkça kaybolmaya başlar.

Dış ticaret açığı yüzde 60 azaldı

Dış ticaret açığının 2001 yılı sonu itibariyle 10,5 milyar dolar olarak gerçekleşmesi bekleniyor. 2000 yılında 26,7 milyar dolar olan dış ticaret açığı böylece yüzde 60 azalmış olacak. Dış Ticaret Müsteşarlığı'na göre, 2001 yılında toplam ithalatın bir önceki yıla göre yüzde 25 oranında gerilemeyle 41 milyar dolar civarında gerçekleşeceği tahmin ediliyor. İhracatta ise bir önceki yıla kıyasla yüzde 10'luk bir artışla yıl sonunu 30,5 milyar dolar civarında kapatması bekleniyor.

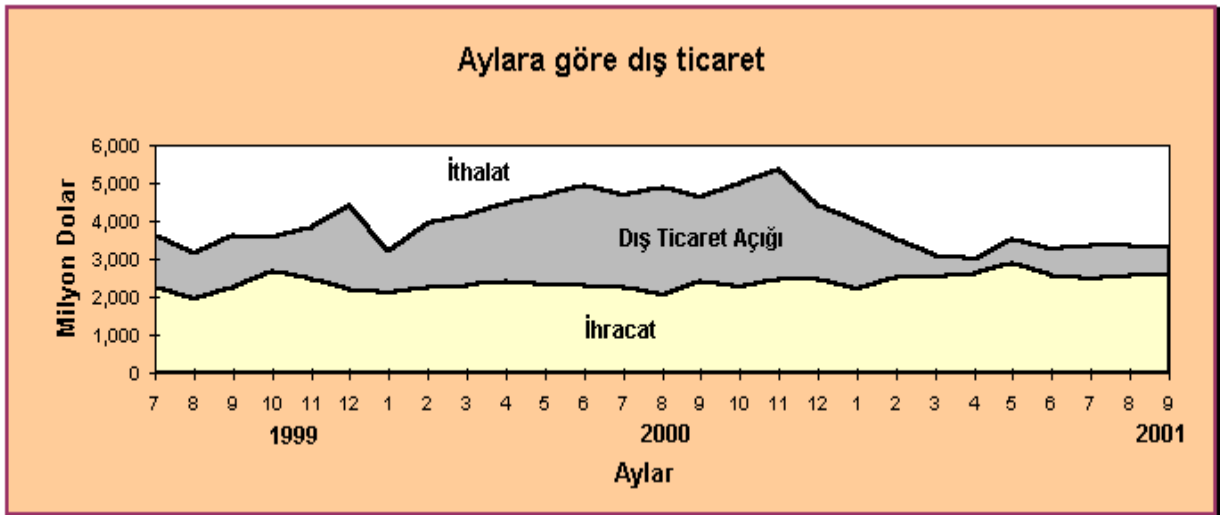
2001 Ocak-Eylül döneminde; 2000 yılının aynı dönemine göre

ihracat yüzde 11.8 artarak 22,975 milyon dolar, ithalat yüzde 23.3 azalarak 30,452 milyon dolar olarak gerçekleşti. 2000 Ocak-Eylül döneminde 19,137 milyon dolar olan dış ticaret açığı, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde yüzde 60.9 oranında azalarak 7,477 milyon dolar olarak gerçekleşti. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise 2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 51.8 iken, 2001 yılının aynı döneminde yüzde 75.4'e yükseldi

2001 yılı Eylül ayında 2000 yılının aynı ayına göre; imalat sanayi ürünleri ihracatı yüzde 6.1, tarım ve ormancılık ürünleri ihra-

catı yüzde 28.0 oranında artarken, madencilik ve taşocakçılığı ürünleri ihracatı yüzde 30.8 oranında düşüş gösterdi. Aynı dönemde; sermaye malları ithalatı yüzde 47.3, ara malları ithalatı yüzde 18.8, tüketim malları ithalatı ise yüzde 51.0 oranında azaldı.

2001 yılı Eylül ayında 2000 yılının aynı ayına göre; imalat sanayi ürünleri ihracatı yüzde 6.1, tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı yüzde 28.0 oranında artarken, madencilik ve taşocakçılığı ürünleri ihracatı yüzde 30.8 oranında düşüş gösterdi. Aynı dönemde; sermaye malları ithalatı

yüzde 47.3, ara malları ithalatı yüzde 18.8, tüketim malları ithalatı ise yüzde 51.0 oranında azaldı.

2001 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre; OECD üyesi ülkelere yapılan toplam ihracat yüzde 5.2, OECD üyesi olmayan ülkelere yapılan ihracat yüzde 10.6, Türkiye Serbest Bölgelerine yapılan ihracat yüzde 4.1 oranında arttı. Aynı dönemde Avrupa Birliği ülkelerine yüzde 9.1 oranında daha fazla ihracat yapılırken, EFTA ülkelerine yüzde 1.7, Diğer OECD ülkelerine ise yüzde 7.5 oranında daha az ihracat yapıldı. Eylül ayında Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Bağımsız Devletler Topluluğu, İslam Konferansı Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelere yapılan ihracat artarken; Türk Cumhuriyetlerine yapılan toplam ihracatta azalma görüldü.

2001 yılı Eylül ayı ihracatının yüzde 67.3'ü OECD ülkelerine, yüzde 29.7'si OECD üyesi olma-

yan ülkelere ve yüzde 3'ü Türkiye Serbest Bölgelerine yapıldı. AB ülkelerinin ihracatımız içerisindeki payı 2000 Eylül ayında yüzde 51.9 iken, 2001 yılı Eylül ayında yüzde 53.1 olarak gerçekleşti. 2001 yılı Eylül ayı ihracatı içerisinde OECD üyesi olmayan Avrupa ülkelerinin payı yüzde 8.9, Orta Doğu ülkelerinin payı yüzde 9.9, Afrika ülkelerinin payı ise yüzde 4.8 olarak gerçekleşti.

2001 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre; OECD üyesi ülkelere yapılan toplam ithalat yüzde 33.2 azalırken; Avrupa

Birliği ülkelerinden yüzde 35.7, EFTA ülkelerinden yüzde 44.9, Diğer OECD ülkelerinden yüzde 23.3 oranında daha az ithalat yapıldı. Ayrıca; Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Türk Cumhuriyetleri ve İslam Konferansı Teşkilatı üyesi ülkelere yapılan ithalatta azalış görüldü.

2001 yılı Eylül ayı ithalatının yüzde 61.8'i OECD ülkelerinden, yüzde 37.3'ü OECD üyesi olmayan ülkelere ve yüzde 0.9'u Türkiye Serbest Bölgelerinden yapıldı. İthalatımız içerisinde Avrupa Birliği ülkelerinin payı 2000 Eylül ayında yüzde 47.4 iken, 2001 Eylül ayında yüzde 42.7 olarak gerçekleşti.

İhracatın ithalatı karşılama oranı 2001 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 77.5 olarak gerçekleşti. Bu oran geçtiğimiz yıl yüzde 51 seviyelerinde bulunuyordu. Kümülatif olarak Ocak-Eylül döneminde ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 75.4 olarak gerçekleşti. 2000 yılında ise bu oran

Sektörler İtibariyle İhracat (Milyan Dolar) (ISIC Sınıflamasına Göre)						
	Ağustos		Ocak-Ağustos		% Değişme	
	2000	2001	2000	2001	Ağustos	Ocak-Ağu.
Tarım Ürünleri	79	179	1.093	1.316	126,2	20,4
Madencilik Ürünleri	33	23	270	228	-31,5	-15,3
Sanayi Ürünleri	1.932	2.375	16.776	18.856	22,9	12,4
TOPLAM	2.044	2.576	18.138	20.400	26,0	12,5

yüzde 51.8 ve 1999 yılında da yüzde 66.8 düzeyinde bulunuyordu.

2000 yılı sonuna doğru aylık 5 milyar dolar civarında gerçekleşmeye başlayan ithalat, 2001 yılında 3-3,5 milyar dolar seviyelerinde gerçekleşmeye başlamıştır ki, bu da ciddi bir ekonomik küçülmenin sonucudur.

Şubat ayından itibaren ithalatta görülen gerileme; ekonomideki daralma, fiilî devalüasyon ve kriz ortamı nedeniyle Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında hızlanmıştır. Eylül ve Ekim 2001'e ilişkin KDV verileri ithalattaki yüksek oranlı gerilemenin devam etmekte olduğunu göstermektedir.

Bu çerçevede, 2001 yılı toplam ithalatının bir önceki yıla göre yüzde 25 oranında bir gerilemeye-

le 41 milyar dolar civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Ocak-Ağustos döneminde DİE verilerine göre yüzde 12,5 oranında bir artış gösteren ihracatın ise, Birlik kayıtları göz önüne alındığında Eylül ve Ekim'de artış trendini sürdürmekte olduğu tahmin edilmektedir. Bununla

birlikte, özellikle ihracatta yüzde 25 oranında paya sahip olan hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün ihracat performansındaki olumsuzluk nedeniyle 2001 yılı genelinde toplam ihracattaki artışın ancak yüzde 12 civarında olacağı ve böylece ihracatın 2001 yılını 31 milyar doları aşacağı tahmin edilmektedir.

Söz konusu ithalat ve ihracat tahminlerinin doğal bir sonucu olarak, 2001 yılında "CIF İthalat-FOB İhracat" anlamında dış ticaret açığının 2000 yılına göre yüzde 60 civarında bir azalma ile 26,7 milyar dolardan 10 milyar dolara gerilemesi beklenmektedir.

BEC Tasnifi İtibariyle İthalat (Milyan Dolar)

	Ağustos			Ocak-Ağustos		
	2000/1999	2001/2000	2001/1999	2000/1999	2001/2000	2001/1999
ARA MALLAR	48,5	-18,0	21,7	38,5	-15,9	16,4
Ham Petrol	27,3	5,6	34,3	51,0	3,9	56,9
Diğer Ara Malları	51,6	-21,0	19,9	37,1	-18,4	11,9
TÜKETİM MALLARI	91,5	-56,4	-16,5	52,4	-39,1	-7,2
YATIRIM MALLARI	49,0	-51,9	-28,3	33,6	-33,4	-11,1
TOPLAM İTHALAT	53,5	-30,6	6,5	39,1	-22,5	7,8
TOPLAM İTHALAT*	56,0	-33,4	3,9	38,3	-24,6	4,2

* Ham petrol hariç

Kasım enflasyonu 4,2

Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 4,2, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 81,1, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 84,5 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 57 artış gerçekleştirdi.

Tüketici Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 4,2, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 63,3, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 67,3 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 51,9 artış gerçekleştirdi.

Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi sektörler itibarıyla dağılımına bakıldığında bir önceki aya göre en yüksek artış tarım, avcılık ve balıkçılık sektöründe yüzde 7,6 ile gerçekleşti. Bunu yüzde 4,6 ile madencilik sektörü, yüzde 3,7 ile imalat sanayi sektörü ve yüzde 2,6 ile elektrik, su ve gaz sektörü izledi. Bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 106,4 ile elektrik, gaz ve su sektöründe en yüksek artış yaşandı. İmalat sanayi sektöründe de eş dönemde yüzde 92,6'lık artış hesaplandı.

TEFE	KASIM 2001	KASIM 2000
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	4,2	2,4
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	81,1	30,2
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	84,5	39,1
(01.12.2000-30.11.2001) - (01.12.1999-30.11.2000) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	57,0	54,3

TÜFE	KASIM 2001	KASIM 2000
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	4,2	3,7
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	63,3	35,7
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	67,3	43,8
(01.12.2000-30.11.2001) - (01.12.1999-30.11.2000) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	51,9	57,6

	2001	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TEFE	Bir öncek aya göre değişim	2,3	2,6	10,1	14,4	6,3	2,9	3,3	3,5	5,4	6,7	4,2	
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	2,3	5,0	15,6	32,2	40,5	44,5	49,3	54,6	62,9	73,8	81,1	
TÜFE	Bir öncek aya göre değişim	2,5	1,8	6,1	10,3	5,1	3,1	2,4	2,9	5,9	6,1	4,2	
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	2,5	4,4	10,7	22,1	28,3	32,3	35,5	39,5	47,7	56,6	63,3	

Dünya ekonomisi

Faizler dibe vuruyor

1 1 Eylül saldırılarından önce daralma eğilimine giren dünya ekonomisi, bu saldırıların etkisiyle eğilimini artırarak sürdürüyor. 11 Eylül'deki saldırının ardından ABD son yılların en büyük işsizlik oranına ulaştı. İşsizlik hizmetler sektöründe yoğunlaştı.

ABD Ekonomisi

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2001 yılı üçüncü ve üç aylık döneminde reel gayrisafi yurtiçi hasıla yıllık yüzde 0,4 oranında geriledi. 2001 yılı üçüncü çeyreğinde tüketim harcamalarındaki yıllık yüzde 1,2 oranındaki artış sektörlerdeki erimeyi ve yatırım harcamalarındaki yıllık yüzde 13,4 oranındaki gerilemeyi dengeleyen temel unsur oldu. Devlet harcamalarında eş dönemde yüzde 1,8 oranında geriledi. ABD'de 2001 yılı Eylül ayında gerçekleşen yüzde 75,5'lik kapasite kullanım oranı 1983 yılından beri gerçekleşen en düşük seviyeyi oluşturuyor.

2001 yılı Eylül ayında yüzde 4,9 oranında gerçekleşen işsizlik oranı Ekim ayında yüzde 5,4'e yükseldi. Bu işsizlik oranı son 5 yıldır gerçekleşen en yüksek oran oldu.

Japonya

Japon ekonomisi 2001 yılının ikinci üç aylık döneminde yıllık yüzde 0,7 oranında gerilerken, bir önceki üç aylık döneme göre yüzde 0,8 oranında küçülmüştür. Gerilemenin arkasında yatan temel faktör yatırımların oldukça zayıf olmasıdır. Söz konusu dönemde yerleşiklere ait özel yatırımlar bir önceki üç aylık döneme oranla yüzde 8,8 oranında gerilerken, yerleşik olmayanlara ait özel yatırımlarda yüzde 2,8 oranında daralma gözlenmiştir. Genel olarak bakıldığında yüzde 0,7 oranındaki daralmaya kamu sektörünün katkısı 0,2 puan olurken özel sektörün katkısı 0,5 puan olmuştur. Eylül ayında üretim aylık yüzde 2,9 oranında gerilemiştir. Stoklar ise Eylül ayında yüzde 1,3 oranında düşmüştür. Ekonominin bu derece gerilemesi özellikle istihdamı çok olumsuz etkilemektedir. Şimdiye kadar çoğu çalışanını uzun süreler işten atamamalarıyla ünlü olan büyük Japon firmaları toplu işten çıkarmalarla Japonya'da işsizlik yüzde 0,3 puan artarak yüzde 5,3'e yükselmiştir.

Özellikle yüksek teknoloji kullanan sektörlerde ve hizmet sektöründe işsizlik hızla yükselmiştir. Önümüzdeki aylarda işten çıkarmaların devam etmesi ve üretim

de de gerilemenin devam etmesi beklenmektedir. Üretimdeki gerileme ve ekonomideki daralmayla birlikte fiyatlarda da gerileme görülmektedir. Japonya Merkez Bankası yayımladığı beklenti anketlerinde üretimdeki ve fiyatlardaki gerilemenin 2003 yılına kadar devam edeceğini öngörmektedir. Merkez Bankası'nın yayımladığı yarı yıllık raporunda 31 Mart 2002 yılı sonuna kadar ekonomideki daralmanın yüzde 0,9 ile yüzde 1,2 arasında olacağı tahmin edilmektedir. Çekirdek enflasyonun ise söz konusu dönemde yüzde 1 ile yüzde 1,1 aralığında gerilemesi beklenmektedir.

Avrupa Birliği

Avrupa Merkez Bankası faizleri yüzde 0,50 azaltarak yüzde 3,25'e indirdi. Bu faiz indirimi, Federal Reserve ve İngiliz Bank of England'ın faiz indirimi gibi, yavaşlamakta olan ekonomiye ivme kazandırmayı amaçlıyor.

AB Komisyonu 11 Eylül saldırılarından sonra tek para birimine katılan ülkelere güven göstergesinin Ekim ayında son beş yıl içindeki en düşük seviyesi olan -1,14'e düştüğünü açıkladı. Eylül ayında güven göstergesi -0,57 olmuştu. İş dünyası güven göster-

gesinin en yüksek düzeyi +1.74 olarak Haziran 2000'de gerçekleşmişti.

Eylül ayında AB genelinde ve Euro alanında işsizlik oranlarında Ağustos ayına göre değişiklik kaydedilmedi. Eylül ayı işsizlik oranı AB genelinde yüzde 7.6, Euro alanında yüzde 8.3 oldu. En düşük işsizlik oranları Hollanda (Ağustos yüzde 2.2), Lüksemburg yüzde 2.5, İrlanda yüzde 3.8, Avusturya yüzde 3.9 ve Danimarka'da yüzde 4.3 gerçekleşirken, İspanya yüzde 13 işsizlik oranının en yüksek olduğu AB ülkesi oldu. Geçen yılın aynı dönemine göre, Avusturya, Portekiz ve Almanya'da işsizlik oranlarında küçük artışlar kaydedildi.

Gelişmekte olan piyasalar

Asya bölgesindeki gelişmekte olan piyasalarda son aylarda cari işlemler fazlasının hızla gerilediği görülmektedir. 2001 yılının Eylül ayında Güney Kore'de cari fazla 11.1 milyar dolara kadar ge-

riledi. 2001 yılının üçüncü üç aylık döneminde Çin ekonomisi yıllık yüzde 7 oranında büyüdü. Yüksek büyümenin arkasında yatan temel faktör, göreceli olarak yavaşlamasına rağmen yıllık yüzde 7 oranında artan ihracat oldu. Ülkede perakende satışlar yüzde 10.1 oranında yükseldi. Sabit sermaye yatırımları ise söz konusu dönemde yüzde 15.8 oranında arttı. Eylül ayında ülkede sanayi üretimi yıllık yüzde 9.5 oranında artarken tüketici fiyatları yıllık yüzde 0.1 oranında geriledi.

Rusya'da gayri safi yurtiçi hasıla 2001 yılının ikinci üç aylık döneminde yıllık yüzde 5,1 oranında arttı. Sanayi üretimi Eylül ayında yıllık yüzde 3,8 oranında büyüdü. Ülkede Eylül ayında tüketici fiyatları yıllık yüzde 20,1 oranında yükseldi. Ülkedeki dış ticaret verileri incelendiğinde 2001 yılının Ağustos ayında dış ticaret fazlasının 57,7 milyar dolara yükseldiği görülmektedir.

Arjantin ekonomisindeki daralma

devam etmektedir ve 2001 yılının ikinci üç aylık döneminde gayri safi yurtiçi hasıla yıllık yüzde 0.5 oranında geriledi. Büyümedeki gerilemenin yanısıra ülkede hem üretici fiyatları hem de tüketici fiyatları açısından deflasyonist bir ortam bulunmaktadır. 2001 yılının Ağustos ayında ülkede tüketici fiyatları yıllık yüzde 1.2 oranında gerilerken bu oran üretici fiyatlarında yüzde 2,5'e kadar çıkmıştır. Arjantin para biriminin bire bir oranında sabitlendiği Amerikan dolarının güçlü olması deflasyonist ortamı körüklerken ihracattaki büyümeyi yavaşlatmaktadır. Ülkede işsizlik oranı da giderek artmaktadır. Yüzde 16'ya kadar yükselen işsizlik oranları çalışanların pazarlık gücünü azaltmakta ve ücretlerde bir düşüşe neden olmaktadır. IMF, ülkede yaşanan finansal dalgalanmanın diğer yükselen piyasalara sıçramaması amacıyla 8 milyar dolarlık kredi sağlamıştır. Arjantin'in 130 milyar dolar civarında dış borç stoku bulunmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü Konferansı Doha-Katar'da düzenlendi

Doha'da kim ne kazandı

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Dördüncü Bakanlar konferansı 9-14 Kasım 2001 tarihlerinde Doha-Katar'da gerçekleştirildi ve yedi yıllık uzun bir bekleyişin ardından, 142 ülkenin ticaret bakanları, küresel düzeyde ticaretin serbestleştirilmesine dönük yeni adımların atılabilmesi için yeni bir müzakere sürecinin başlatılması yolunda karar aldılar.

İki yıl evvel Seattle'da yapılan ve yoğun küreselleşme karşıtı gösterilere sahne olduktan sonra başarısızlıkla sonuçlanan bir önceki Bakanlar Konferansına göre, Doha'da alınan neticeler gerçekten, Örgütün bugüne kadar göstermiş olduğu gelişmede önemli bir aşama oluşturuyor.

Konferans çok çetin müzakerelere, ve tarafların sahip oldukları pazarlık gücünü sonuna kadar kullanmaya çalıştıkları sıkı pazarlıklara, siyasi manevralara ve sert, kırıncı tartışmalara sahne oldu. Bununla beraber birisi fikri mülkiyet hakları ve sağlık üzerinde olmak üzere Konferans sonunda yayınlanan iki Deklarasyon ile gelişmekte olan ülkelerin mevcut DTÖ anlaşmalarını uygulamakta karşılaştıkları sorunlarla ilgili bir Karar üzerinde anlaşmaya varılması ve bunun üç yıllık bir Çalış-

ma Programı çerçevesinde ifade edilmesi, Doha Konferansının somut ve önemli bir başarısı olarak kabul edilebilir. Alınan bu sonuçla, 1994 yılında sonuçlanmış olan Uruguay Müzakerelerinin ardından kurulmuş olan ve Seattle'daki Konferansın akamete uğramasıyla derin bir yara almış olan Dünya Ticaret Örgütü'nün üzerindeki kara bulutlar da dağılmış oldu.

Konferansta Çin'in ve Tayvan'ın DTÖ'ye üyeliğine ilişkin işlemler de tamamlanmış oldu. Bilindiği üzere Konferansta bir karar alınabilmesi, tüm katılımcı bakanların hepsinin onayını gerektiriyor. Yayınlanmış olan ticaret bakanları Deklarasyonunda öngörülen hedeflerin gerçekleşmesi halinde, fakir ülkelerin kendi ürettikleri tekstil ve tarımsal ürünleri gelişmiş ülke piyasalarında pazarlama olanakları genişlemiş olacak. Ancak bilinmelidir ki, tüm bu kazanımlar şu an için gerçekleşmiş değil, fakat gerçekleşmesi olanağı doğacak kazanımlardır. Bakanlar sadece ticaret müzakerelerinin gündemi ve zamanlaması üzerinde anlaşmaya varmışlardır. Müzakere sürecinin üç yıl sürmesi programlanmıştır.

- Uruguay süreci müzakereleri yedi yıl sürmüştü - Müzakere süre-

cinin başarılı bir şekilde tamamlanması ise apayrı bir konu.

Fakir ülkeler hala, ticaretin serbestleştirilmesi yolunda bulunulan taahhütlere zengin ülkelerin ne ölçüde bağlı kalacakları konusunda şüphe duyuyorlar ve Uruguay süreci müzakereleri sonunda elde edilmiş olan kazanımların büyük ölçüde zengin ülkelerin işine yaradığını, onlara fayda sağladığını acı bir şekilde hatırlıyorlar. Dolayısıyla bu yeni müzakere sürecinin başarılı bir şekilde sonuçlandırılabilmesi için bu şüphelerin giderilmesi gerekiyor. Avrupa'nın ve Amerika'nın kendi iç piyasalarını süratle fakir ülkelerin tekstil ve tarım ürünlerine açmaları gerekiyor. Onlar, çevre koruma konusundaki kaygılarının - çocuk işçiler gibi - , yeni bir tür korumacılık için dolambaçlı yoldan bir bahane olarak kullanılmayacağını göstermek zorundadırlar. Bu ülkeler genellikle pek de tutarlı olmayan anti-damping kurallarını yeniden düzenlemelidirler. Bunların hiçbirisinin gerçekleştirilmesi kolay gözüküyor. Tarım alanında ticaretin serbestleştirilmesi Avrupa Birliği'nin saçmasapan "Ortak Tarım Politikası"nın köklü bir reforma tabi tutulması ile eş anlam taşıyor.⁽¹⁾ Bu

(1) The Economist, Kasım 17-23, Sh.11.

ise başta Fransız çiftçileri olmak üzere batı Avrupa'daki tarımsal nüfusla büyük bir mücadelenin göze alınmasını gerektiriyor. Aynı durum özellikle Amerika'da olmak üzere, tekstil alanında, daha dar olmakla beraber, siyasi açıdan daha güçlü yerel çıkar grupları ile çatışmayı gündeme getiriyor.

Konferansta elde edilen en somut kazanım şüphesiz, tüm tarımsal sübvansiyonların kaldırılması yolunda müzakerelerin başlatılması yönündeki karar idi. Bu gelişmekte olan ülkelerin uzun zamandan beri arzu ettikleri bir sonuçtu.

Konferansta Amerika çok etkin bir liderlik sergiledi. Konferansın çıkar çatışmaları nedeniyle bir sonuca ulaşılmadan dağılacığı yolundaki kaygıların yoğunlaştığı bir aşamada, Konferansın kurtarıcısı Amerikan Ticaret temsilcisi Zoellick oldu. Önce A.B.D'nin çok eleştiri alan anti-damping uygulamasının müzakere masasına

konulmasını sağladı, Örneğin çelik, tekstil ürünleri gibi ürünler için, esas itibarıyla maliyetin altında dumping fiyatlarla satılan ürünler üzerine maliyet farkını telafi amacıyla konulan bu ilave gümrük vergileri, genellikle yerli üreticilerin oluşturduğu siyasi baskılardan başka bir nedenle uygulamaya konulmamakta ve serbest ticaretin erdemlerini vurgulayan A:B.D. gibi ülkeler için bir çelişki, çifte standart oluşturmaktadır. Amerika bir diğer tavizi ilaçlar üzerindeki patent haklarının gevşetilmesi konusunda verdi. Bu girişim AIDS hastalığının yaygın olduğu fakir Afrika ülkeleri için duyulan şefkat hislerine bağlanıyor ama bu gelişme, kamu sağlığının genel tehdit altında olduğu diğer durumlarda da olumlu etkisini gösterebilecek. Bu alanda esas çabayı A.B.D'nin araştırma-geliştirme çalışmalarının sonuçlarından izinsiz yararlanma peşindeki ruhsatsız üretim yapan Hintli ilaç şirketleri gösterdi.

Hernekadar Doha Bakanlar Konferansında, en büyük sürükleyici, yönlendirici rolü A.B.D. temsilcileri oynadıysa da, alınan kararların fiiliyata geçirilmesinde muhtemelen en büyük zorluğu onlar yaşayacaklar. Şu anda Amerikan Kongresinin, Başkan Bush'un bu yaklaşımını destekleyip desteklemeyeceği bilinmiyor. Tarımsal üretimin ağırlık taşıdığı Eyaletlerden gelen Cumhuriyetçiler, kendi hazırladıkları 171 milyar Dolarlık tarım sübvansiyonu teklifini Başkan Bush'un imzalamak istemesi nedeniyle bu konuya isteksiz yaklaşıyorlar. Ancak Amerikan ziraatçıları, Dünyanın başka herhangi bir bölgesindeki ziraatçıları kadar rekabet edebilir durumda oldukları için Doha konferansının sonuçlarından mutluluk duyuyor olsalar gerek.

Özellikle Avrupa ülkelerinin talepleri doğrultusunda Doha konferansının gündemi kapsamlı tutulmuştu. Konferans sonunda yayınlanan Deklarasyon yatırım ve

Doha'da Kim Ne Kazandı⁽²⁾

Alan	Kazananlar	Kaybedenler
Tarım	A.B.D. Ziraatçıları, Hububat ve et ihracatçıları	Tarım sübvansiyonlarından mahrum kalacak olan Avrupa Birliği ve Japon ziraatçıları
Kamu Sağlığı	Fakir ülkelerdeki salgın hastalıklardan etkilenen nüfus	Sahip oldukları patent hakları etkinliğini yitirecek olan ilaç üreticileri
Çelik	Ülkelerindeki çelik üreticileri	Anti-damping uygulamasından istifade eden A.B.D. çelik üreticileri
Tekstil ürünleri	Gümrük koruması altındaki A.B.D. giyim eşyası Üreticileri	Ucuz işgücü maliyeti avantajına sahip Pakistan ve diğer gelişmekte olan ülke giyim eşyası üreticileri

(2) Time. Kasım 26, 2001, Sh.70.

rekabet alanlarında yeni uluslar arası kurallar oluşturulmasına yönelik adımlar atılmasına önayak olduğu için, DTÖ'nün faaliyet alanını, geleneksel olarak uğraştığı ticaret engelleri konusunun sınırlarının ötesine genişletecek. Ancak bu konuda yeni müzakere süreci gündeminin çok çapraşık, tartışma yaratacak konular içermesi, müzakere sürecinin (ve çokuluslu sistemin tamamının) bir sonuca ulaşılmadan akamete uğraması, çökmesi riskini ortaya çıkarıyor. Bu durumla karşılaşılması büyük ölçüde Amerika, Avrupa, Japonya ve diğer zengin ülkelerin göstereceği tutuma bağlı olacaktır. Bu ülkelerin bu alanda geçmişte benimsedikleri tutum pek fazla iyimserliğe olanak tanımıyor.

Uruguay'dan Bugüne

Çin ve Tayvan'ın üyeliğe kabulü ile birlikte Konferans sonunda yayınlanan Deklarasyon uluslar arası ticari sistemin güçlendirileceği ve ekonomik yavaşlama sürecinde daha da artması beklenen korumacılık girişimlerinin önünün alınacağını işaretlerini veriyor. Ancak bu sadece bir başlangıç, DTÖ üyelerinin, başladıkları işi bitirmeleri gerekiyor. Bu hususta başarılı olabilmek için müzakereleri yürütecek olanların, DTÖ'nün tüm 142 üyesinin, özellikle gelişmekte olanlarının taleplerinin hepsini karşılamaları gerekiyor. Ancak İngiliz Kalkınma Kurumu Oxfam'ın, "sistem bir meşruiyet krizi ile karşı, karşıya. Bu kriz, küreselleşme karşıtı protestoların değil, zengin ülkelerin fakir ülkelere karşı davranışlarını biçimlendiren, utanmazca bir takiiyenin ve çifte standardın ürü-

nüdü" ⁽³⁾ mütalaasında bulunması haklı görülüyor.

1970 ve 1980'lerde gelişmekte olan ülkeler dünya piyasa sisteminin içine girmeye zorlandılar. Dünya Bankası ve IMF, ödenmekte zorlandıkları borçları olan fakir ülkelere acil ihtiyaç duydukları kredileri verirken bunun karşılığında onlardan ticaretlerini serbestleştirmelerini talep ettiler. Aynı şekilde onlara Uruguay görüşmelerine katılmaları da söylendi. Bu sistem içersinde gelişmiş ülkeler hem müzakereci olarak hem piyasa genişliği olarak hakim rol oynamaktadırlar. 2000 yılında dünya toplam mamul mal ihracatının yüzde 54'ü büyüklük sırasıyla A.B.D. Avrupa Birliği, Japonya ve Kanada'ya yönelmiştir.

Dünya bankası, bir fakir ülke vatandaşının, bir gelişmiş ülke işçisine göre iki misli yüksekliğinde bir ticaret engeli ile karşı, karşıya olduğunu belirtmektedir. ⁽⁴⁾ Genelde gelişmiş ülkelerde, gelişmekte olan ülkelere yapılan ithalat üzerine konulan gümrük vergileri, gelişmiş olan ülkelere yapılan ithalat üzerine koyduklarının dört katıdır. Özellikle Japonya ve Avrupa Birliği'nde birçok tarım ürünü üzerine, A.B.D. ve Kanada da ise tekstil ve giyim eşyası ile ayakkabı ithalatı üzerine istisnai koruma önlemleri uygulanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde 2000 yılında tarım kesimine sağlanmış olan sübvansiyonların toplam tutarı 245 milyar Dolardır ve bu tutar, sağlanan toplam kalkınma kredilerinin

dört katıdır. Bir bütün olarak OECD ülkelerinde 2000 yılında

tarım kesimi nüfusunun toplam gelirinin üçte biri, hükümetlerce sağlanan desteklerden oluşmuştur. Bugün sağlanan tarım desteği 1980'lerin sonlarında sağlanmakta olandan çok ta aşağı değildir. Dünya Bankası'nca belirtildiği gibi, gelişmekte olan ülkeler açısından önem taşıyan birçok tarım ürününün ihracatı içinde, sübvansiyon edilmiş olanların taşıdığı pay yükselme dahi göstermiştir.

Gelişmekte olan ülkelerin sürdürmekte ısrar ettikleri anti-damping uygulamaları esas itibarıyla korumacılık eğiliminin sonucudurlar ve temel rekabet kurallarını ihlal ederler ayrıca yerli kartellerin çıkarlarını gözetirler. Konuyla ilgilenen bir kimsenin; tarım ürünleri fazlasının ihracatında destek, sübvansiyon sağlarken aynı zamanda anti-damping uygulayan Avrupa birliği'nin tutumunun sergilediği rahatsız edici çelişkiye dikkat etmesi gerekir. Bu ve Fransa'nın Doha'da ısrarla savunduğu uygulama, dünyada en çok tahribata yol açan anti-damping türünü oluşturmaktadır.

DTÖ'nü eleştirenlerin büyük çoğunluğu, onun büyük şirketlerce yönetilen bir küreselleşme hareketinin bir vasıtasından ve dolayısıyla fakirliği daha da arttıran bir mekanizmadan başka bir şey olmadığını ve bu nedenle hepten kapatılması gerektiğini iddia etmektedirler. Bu insanlar haklı değildir. Ancak bu konuda bilgi sahibi olan eleştirmenler, gelişmiş ülkeler tarafından ticaretin serbestleştirilmesi alanında sergilenen tavrın, en hafif deyişle takiiye, en ağır niteleme ile de şerefsizlik ve kandırmaca olduğunu söylemekte haklılardır. ⁽³⁾

(3) Financial Times, Kasım 21 2001, www.oxfam.org.uk , Yerine Getirilmemiş Sekiz Vaat....

(4) Küresel Ekonomik Beklentiler ve Gelişmekte Olan Ülkeler Glabol Economic Prospects... www.worldbank.org

Vergi İstatistikleri

GERÇEK USULDE VERGİLENDİRİLEN GELİR VERGİSİ MÜKELLEF SAYILARI (1983-2000)					
YILLAR	TİCARİ KAZANÇ (1)	ZİRAİ KAZANÇ	SERBEST MESLEK KAZANCI	DİĞERLERİ	TOPLAM
1983	1,210,564	180,317	79,489	360,471	1,830,841
1984	1,267,336	182,018	84,537	384,925	1,918,816
1985	1,305,217	179,240	93,694	388,910	1,967,061
1986	1,382,175	179,720	94,626	392,240	2,048,761
1987	1,386,174	183,450	102,264	374,689	2,046,577
1988	1,294,645	112,356	76,256	263,243	1,746,500
1989	1,325,457	102,891	74,203	282,253	1,784,804
1990	1,376,568	98,906	78,123	305,727	1,859,324
1991	1,447,005	100,833	82,645	330,334	1,960,817
1992	1,475,766	91,323	91,354	261,004	1,919,447
1993	1,435,620	73,633	91,937	264,063	1,865,253
1994	1,419,471	74,714	91,153	273,744	1,859,082
1995	1,382,344	72,581	88,241	286,829	1,829,995
1996	1,357,005	64,055	79,521	265,733	1,766,314
1997	1,374,291	63,135	81,690	261,026	1,780,142
1998	1,404,567	85,023	88,397	304,502	1,882,489
1999	1,461,088	45,914	96,190	384,815	1,988,007
2000 (*)	1,525,309	35,051	103,685	416,832	2,080,877

Kaynak : İllerden Alınan Bilgiler.
(1) I.Sınıf Tüccarlar (Bilanço Esası) ile II. Sınıf Tüccarların (işletme Hesabı Esası) Toplamları Alınmıştır.
(*) Eylül sonu itibariyle

GÖTÜRÜ USULDE VERGİLENDİRİLEN GELİR VERGİSİ MÜKELLEF SAYILARI (1983-2000)				
YILLAR	TİCARET VE SANAT ERBABI	HİZMET ERBABI	SERBEST MESLEK ERBABI	TOPLAM
1983	905,874	46,115	15,921	967,910
1984	924,477	45,950	16,315	986,742
1985	935,166	64,481	26,732	1,026,379
1986	941,801	65,237	24,580	1,031,618
1987	932,734	60,724	32,460	1,025,918
1988	848,132	27,685	8,869	884,686
1989	863,459	34,066	10,094	907,619
1990	859,810	37,414	11,668	908,892
1991	915,865	41,764	12,359	969,988
1992	952,201	47,451	10,780	1,010,432
1993	943,864	45,881	11,033	1,000,778
1994	897,370	43,548	13,401	954,319
1995	848,865	50,590	12,356	911,811
1996	833,210	41,532	6,755	881,497
1997	822,083	39,037	8,601	869,721
1998	796,200	35,252	6,398	837,850
1999 (*)	-	-	-	739,639
2000 (*)	-	-	-	758,751 (**)

Kaynak : İllerden Alınan Bilgiler.
(*) Basit Usul
(**) Eylül Sonu İtibariyle

Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak - Ekim (Trilyon)			Reel Artış (Enflasyondan Arındırılmış)*	2001 Yılı Bütçe Hedefi
	2000	2001	Artış (%)		
Gelirler	27.908	41.216	47.6	-11.3	49.300
Genel Bütçe Gelirleri	27.457	40.650	48.0	-10.8	48.760
Vergi Gelirleri	22.057	31.155	41.2	-15.1	37.710
Gelirden Alınan Vergiler	8.737	12.227	39.9	-15.9	12.741
Gelir Vergisi	5.028	9.439	87.7	12.7	10.186
GVK Göre Alınan Geçici Vergi	129	151	17.0	-29.7	
Kurumlar Vergisi	2.853	2.404	29.7	-22.1	2.100
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	1.538	1.858	20.8	-27.4	
Servetten Alınan Vergiler	325	403	23.8	-25.6	397
Motorlu Taşıtlar Vergisi	189	379	100.2	20.2	378
Mal ve Hizmetlerden Alınan V.	9.500	14.133	48.8	-10.6	18.083
Dahilde Alınan KDV	3.674	5.628	53.2	-7.9	7.220
Taşıtlar Alım Vergisi	333	205	-38.4	-63.0	431
Akaryakıt Tüketim Vergisi	2.882	4.273	48.3	-10.9	5.650
Banka ve Sigorta Muameleleri V.	743	1.360	83.0	9.9	1.180
Özel İletişim Vergisi	326	477	46.2	-12.1	618
Özel İşlem Vergisi	174	263	51.5	-9.0	400
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	3.493	4.390	25.7	-24.5	6.479
İthalde Alınan KDV	3.163	4.072	28.7	-22.7	5.923
Vergi Dışı Normal Gelirler	2.695	6.398	137.4	42.3	6.778
Katma Bütçe Öz Gelirleri	451	566	25.4	-24.6	540

*Hesaplama TÜFE % 66,5 olarak alınmıştır.

EKONOMİK VERİLER

	<u>2001</u>	<u>2000</u>	<u>1999</u>	<u>Değ. (%)</u>	
Fiyat Artışları (%)					
- TEFE					
Kasım	4,2	2,4	4,1		
Ocak - Kasım	81,1	30,2	52,5		
Yıllık	84,5	39,1	56,3		
- TÜFE					
Kasım	4,2	3,7	4,2		
Ocak - Kasım	63,3	35,7	59,3		
Yıllık	67,3	43,8	64,6		
Bütçe Dengesi (Ocak-Ekim Trilyon TL)	-23.991	-11.010	-8.468	117,9	
- Gelirler	41.217	27.908	14.351	47,7	
- Harcamalar	65.208	38.917	22.819	67,6	
Faiz Dışı Harcamalar	29.115	19.912	13.143	46,2	
Faiz Harcamaları	36.092	19.005	9.676	89,9	
Faiz Dışı Denge	12.101	7.996	1.208	51,3	
İç Borç Stoku (2001 Ekim, 2000 ve 1999 yıl sonu; Trilyon TL)	109.306	36.421	22.920	200,1	
Tahvil	95.273	34.363	19.684	177,3	
Bono	14.033	2.058	3.237	581,9	
Teşviğe Bağlanan Yatırımlar (Ocak - Eylül Trilyon TL)	8.699	5.266	3.503	65,2	
Dış Ticaret (2001 Ocak-Eylül, Milyon \$)					
- İhracat	22.975	20.542	19.250	11,8	
- İthalat	30.452	39.679	28.845	-23,3	
Denge	-7.477	-19.137	-9.596	-60,9	
	<u>2001</u>	<u>2000</u>	<u>1999</u>	<u>Değ. (%)</u>	
GSMH (2001 Altı Aylık; 2000 ve 1999 Yıllık)	-8,3	6,3	-6,1		
GSMH (Birinci Üç Aylık Dönem)	-4,4	4,2	-7,9		
GSMH (İkinci Üç Aylık Dönem)	-11,4	5,4	-3,7		
GSMH (Üçüncü Üç Aylık Dönem)	-8,5	7,2	-7,6		
GSMH (Dördüncü Üç Aylık Dönem)		7,8	-4,9		
GSMH (Trilyon TL) (Cari Fiyatlarla)		125.596	78.283	60,4	
GSMH (Milyon \$)		199.986	185.288	7,9	
Kişi Başına Ulusal Gelir (\$)		2.948	2.880	2,4	
Cari İşlemler Dengesi (Ocak-Eylül; Milyon \$)	2.514	-6.894		-	
- Döviz Geliri	42.978	43.832		-1,9	
- Döviz Gideri	40.465	50.726		-19,0	
Sermaye Hareketleri	-10.391	10.936		-	
Dış Borç Stoku (2001 Haziran, 2000 ve 1999 Yılsonu; Milyon \$)	111.921	117.844	103.437	-5,0	
Kısa Vadeli	22.767	28.912	23.472	-21,3	
Orta ve Uzun Vadeli	89.154	88.932	79.965	0,2	
Yabancı Sermaye İzinleri (Ocak-Eylül; Milyon \$)	2.004	1.937	1.254	3,5	
	<u>2001</u>	<u>2000</u>	<u>1999</u>		
(Milyar TL)	<u>16 Kasım</u>	<u>09 Kasım</u>	<u>26 Aralık</u>	<u>17 Kasım</u>	<u>30 Aralık</u>
Emisyon	5.127.883	4.661.756	3.772.411	3.288.045	2.390.748
Para Arzı					
- M1	10325.420	9.349.636	8.209.624	6.650.592	4.931.262
- M2	44.668.638	43.645.571	32.812.563	27.682.256	22.596.061
- M3	49.004.918	49.510.379	34.957.467	29.910.628	23.594.719
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	42.267.660	40.732.695	30.854.282	25.726.013	21.356.500
- Vadeli Tasarruf	30.328.731	30.133.382	21.011.698	18.537.946	15.634.486
- Vadesiz Tasarruf	3.182.541	2.548.293	2.939.556	2.134.582	1.542.421
- Vadeli Ticari	4.014.487	4.162.553	3.591.241	2.493.718	2.030.305
- Vadesiz Ticari	3.182.541	2.479.937	2.054.864	1.575.304	1.385.070
- Resmi Mevduat	2.199.156	1.408.530	1.256.923	984.463	764.218
Kredi Stoku	35.263.333	35.355.600	27.775.055	27.000.422	16.771.434
- Tüm Banka Kredileri	34.513.333	34.605.600	27.273.331	26.998.822	16.769.283
- M.B. Kredileri	750.000	750.000	501.724	1.600	2.151
Bank. El. Tah. ve Bono	42.137.304	42.138.120	10.843.431	9.786.389	9.297.615

Mevzuat Değişiklikleri

- 02 Kasım 2001** - Hampetrol ve Petrol Ürünleri İthalinde Uygulanacak Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (PIGM-2001/15)
- 03 Kasım 2001** - Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:73)
- 04 Kasım 2001** - İthalatta Gözetim ve Korunma Önlemlerine İlişkin Tebliği (2001/8)
- Dış Ticarete Standardizasyon: 97/12 Sayılı Tebliğde Değişiklik Yapılması.
- 06 Kasım 2001** - 2001/3173 Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar.
- 09 Kasım 2001** - Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.
- 10 Kasım 2001** - Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu Payları Hakkında Tebliği (PIGM6AFIF 2001-34)
- 12 Kasım 2001** - Muhasebat Genel Müdürlüğü Tebliği (Sıra No: 587)
- 13 Kasım 2001** - Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: IV, No:27)
- Hisse Senetlerinin Şekil Şartlarına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliği (Seri:I, No:28)
- Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: XI, No:21)
- 18 Kasım 2001** - 2001 Yılı Ekim Ayına Ait Vergi Resim ve Harç İstisnası Belgelerinin Sektörel Dağılımı Hakkında Tebliğ.
- 23 Kasım 2001** - Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No:84)
- Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu Payları Hakkında Tebliğ (PIGM/AFIF 2001-35)
- Anayasa Mahkemesinin E: 1992/42 (4447 Sayılı Kanun ile İlgili), K:2001/41 Sayılı Kararı
- 24 Kasım 2001** - Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu Payları Hakkında Tebliğ (PIGM/AFIF 2001-36)

27 Kasım 2001 - Değerli Kağıtlar Kanunu Genel Tebliği (Seri No:19)

28 Kasım 2001 - Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: XI, No:20).

30 Kasım 2001 - Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı (No:527)

- Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu Payları Hakkında Tebliğ (PİGM/AFİF 2001/37)

- 2001 Yılı Eylül Ayına Ait Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı Hakkında Tebliğ

- 2001 Yılı Eylül Ayına Ait Yabancı Sermayeli Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı Hakkında Tebliğ

Vergi Takvimi

07.12.2001 Kasım 2001 Dönemi Çeklere ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi.

10.12.2001 16-30 Kasım Dönemine ait Akaryakıt Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi.

17.12.2001 Kasım 2001 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi.

17.12.2001 Kasım 2001 Dönemine ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödemesi.

20.12.2001 Kasım 2001 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi.

20.12.2001 Kasım 2001 Dönemi Özel İşlem Vergisi Beyanı ve Ödemesi.

20.12.2001 Kasım 2001 Dönemine ait Damga Vergisi'nin Beyanı ve Ödenmesi.

20.12.2001 Kasım 2001 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi.

20.12.2001 Kasım 2001 Dönemi Faiz Vergisi Beyanı ve Ödemesi.

25.12.2001 Kasım 2001 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı ve Ödenmesi.

25.12.2001 1-5 Aralık Dönemine ait Akaryakıt Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi.

25.12.2001 Kasım 2001 Dönemine ait Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizmetleri Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi.

31.12.2001 414 No'lu Tahsilat Genel Tebliği Kapsamında Tecil Edilen Vergi Borcu Ödemesi.

31.12.2001 Zirai Kazançlar Gelir Vergisi 3. Taksit Ödemesi.

Kasım 2001 Kronoloji

01 Kasım Başbakan Ecevit, Afganistan'a subay ve ast-subaylardan oluşan 90 kişilik özel kuvvet gideceğini, gerekirse bu kuvvetin sıcak çatışmaya da gireceğini açıkladı. ANAP Milletvekili Agah Oktay Güner partisinden istifa etti.

02 Kasım Hükümet ortağı ANAP, siyaset ve ekonomide yeniden yapılanma programını açıkladı.

03 Kasım ABD ve İngiltere aralarında PKK ve DHKPC'nin de bulunduğu 25 terör örgütünün mal varlığını dondurma kararı aldı.

04 Kasım ANAP'ın hazırladığı siyaset ve ekonomide yeniden yapılanma raporu hükümet ortakları arasında tartışma yarattı.

05 Kasım Cumhuriyet Gazetesi İmtiyaz Sahibi Berrin Nadi vefat etti. Küçükarmutlu'da ölüm orucu eylemi yapılan evlere düzenlenen baskında 4 kişi öldü.

06 Kasım YÖK'ün 20'nci kuruluş yıldönümü nedeniyle düzenlenen protestolarda polis öğrencilerin üzerine biber gazı sıktı ve jopladı. ANAP Milletvekili Enis Sü-lün partisinden istifa etti.

07 Kasım Belçika Havayolları şirketi Sabena iflas ettiğini açıkladı.

08 Kasım Koalisyon ortaklarına bağlı Köy Hizmetleri DSI ve Karayollarında personel sayısının azaltılmasına karar verildi.

09 Kasım Egebank'ı 1 milyar 200 milyon dolar zarara uğrattıkları gerekçesiyle tutuklanan 17 sanıktan 13'ü serbest bırakıldı. Davada Murat Demirel'inde bulunduğu 4 sanık tutuklu kaldı.

10 Kasım Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk vefatının 63'ncü yılında törenlerle anıldı.

11 Kasım IMF kredi onayı için bütçede 7.1 katrilyonluk iyileştirme istedi. İyileştirmenin zam ve tasarruflarla sağlanması için liderler zirvesinin toplanılmasına karar verildi.

12 Kasım American Airlines uçağı 255 yolcusu ile New York'ta düştü. Kuzey İttifakı Kabil'e kadar ilerledi.

13 Kasım Kuzey İttifakı Afganistan'ın başkenti Kabil'i ele geçirdi.

14 Kasım Avusturya'yı 5-0 yenen Türk milli takımı 47 yıl aradan sonra Dünya Kupasına katılmaya hak kazandı.

15 Kasım Devlet Bakanı Kemal Derviş, IMF'nin Türkiye'ye ek kredi açacağını açıkladı.

16 Kasım Hükümet tarafından 7.1 katrilyon tutarında tasarruf paketi açıklandı. Çeşitli vergi oranları arttırılacak.

17 Kasım Usame Bin Ladin'in kampında bulunan Türkçe belgeler Afganistan'da Türk militanlarında eğitildiğini ortaya çıkardı.

18 Kasım Devlet Bakanı Kemal Derviş, IMF İcra Kurulu'nun 10 milyar dolarlık ek kaynağı prensipte onayladığını ve bunun bir kredi olduğunu açıkladı.

19 Kasım IMF'nin vereceği krediyi açıklamasından sonra borsa yükseldi dolar 1 milyon 500 bin liranın altına düştü.

20 Kasım OECD Türk Ekonomisinin yavaş bir kalkınma sürecine gireceğini hazırladığı bir raporla açıkladı.

21 Kasım Kamu İhale Kanun Tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunuldu.

22 Kasım Medeni Kanunu değiştiren 1030 maddelik tasarı TBMM'den geçerek yasalaştı.

23 Kasım Anayasa Mahkemesinin adil olmadığı gerekçesiyle emeklilikte kademeli geçişi iptal eden kararın gerekçesi Resmi Gazete'de yayınlandı.

24 Kasım ABD'nin bombardımanı ve Kuzey İttifakın kara harekatıyla Taliban Kunduz kendini terk etti.

25 Kasım Başbakan Bülent Ecevit, özerk kuruluşlara söz geçiremiyoruz, devlet içinde devletten daha yetkili kuruluşlar var diyerek özerk kuruluşlardan rahatsızlığını açıkladı.

26 Kasım Ekonomik krizde 1 milyar dolar kaybettiğini söyleyen işadamı Halis Toprak herşeyini satacağını açıkladı. Hatalı üretilen 2000 adet Mercedes Otobüsün mahkeme kararı ile toplatılmasına karar verildi.

27 Kasım AB'nin Kıbrıs sorununu 15 gün içinde çözün mesajına MGK Denктаş'a destek mesajı yayınlayarak cevap verdi.

28 Kasım IMF küçülme sözü veren Türkiye'ye Eylül'den buyana bekledi 3.1 milyar dolarlık dördüncü dilim krediyi serbest bıraktı.

29 Kasım Bayındırlık eski Bakanı Koray Aydın için verilen soruşturma komisyonu kurulması önergesi TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi.

30 Kasım Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Toprakbank'ı Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu'na devretti.